

**STRUCTUURVISIE
CULTUURHISTORIE
GEMEENTE VEERE 2015**

VOORWOORD

Voor u ligt de Structuurvisie Cultuurhistorie voor het grondgebied van de gemeente Veere. Een visie op hoe de gemeente wil omgaan met de aanwezige cultuurhistorie en een waardenkaart die aangeeft waar de materiële overblijfselen uit het verleden zich bevinden, waar deze in het huidige landschap tastbaar en zichtbaar zijn en hoe we daar mee om willen gaan. Op grond van het besluit Ruimtelijke ordening (BRO) moeten wij bij het opstellen van bestemmingsplannen rekening houden met de cultuurhistorische waarden.

Veere is een gemeente met een rijke cultuur en cultuurhistorie. Niet voor niets is Veere aangewezen als onderdeel van het Nationaal Landschap, een landschap dat het verdient om respectvol mee om te gaan. Dertien zeer diverse en karakteristieke kernen, met elk hun eigen identiteit. Van kustplaats tot ringdorpen met lintbebouwing en daartussen een open landschap met zijn vele mooie boerderijen, landhuizen, vliedbergen enz. Ook het beschermd stadsgezicht Veere en de ruim 350 geregistreerde Rijksmonumenten geven een extra kleur aan onze historie.

Het historische landschap en het bijbehorende erfgoed hebben voor inwoners, toeristen en ondernemers grote waarde. Ze bepalen voor een belangrijk deel de kwaliteit van onze vertrouwde leefomgeving.

Veel van de cultuurhistorische waarden staan onder druk van verschillende ontwikkelingen. Dat kan sluipenderwijs leiden tot een verandering in ons buitengebied en in onze dorpen. Deze ontwikkelingen kunnen ondermeer zijn; nieuwbouw, functieverandering, sloop en schaalvergroting. Het doel van de gemeente is niet om de ontwikkelingen tegen te gaan en op die manier alle cultuur historische waarden te behouden. Integendeel, wij streven naar behoud door ontwikkeling. Het behoud van het historisch erfgoed is op langere termijn juist verzekerd door een zinvol, functioneel en verantwoord (her)gebruik en (her)bestemming.

Daarom vinden wij dat deze en andere cultuurhistorische waarden bij de beoordeling van ruimtelijke plannen belangrijk uitgangspunten moeten zijn. Wij streven op de eerste plaats naar een bewuste omgang met het cultureel erfgoed. Wij willen dit bij de beoordeling van ruimtelijke plannen tot uitdrukking brengen. Het inzichtelijk maken van die rijkdom door middel van een actueel en goede visie met een waardenkaart vormt hiervoor de grondslag.

Wethouder Chris Maas

juli 2015

INHOUD

Voorwoord

1. INLEIDING 4

- 1.1. Behoud door ontwikkeling 4
- 1.2. Meerwaarde van cultuurhistorie 5
- 1.3. Definitie cultureel erfgoed 6
- 1.4. Inspraakprocedure 6

2. WET- EN REGELGEVING 8

- 2.1. Rijksbeleid 8
- 2.2. Provinciaal beleid 9
- 2.3. Gemeentelijk beleid 9
- 2.4. Archeologie 11

3. CULTUURHISTORISCHE THEMA'S 12

- 3.1. Geschiedenis van Walcheren 12
- 3.2. Cultuurlandschap 15
- 3.3. Kust en zee 19
- 3.4. Steden en dorpen 23
- 3.5. Kastelen en buitenplaatsen 29
- 3.6. WOII en Wederopbouw 33

4. WAARDERING 38

- 4.1. Toelichting 38
- 4.2. Waardevaste en waardevolle elementen 38
- 4.3. Waardering 39

5. VISIE 42

- 5.1. Cultuurhistorie biedt kansen 42
- 5.2. Beleidsaccenten 43
- 5.3. Afwegingskader bij ontwikkelingen 45
- 5.4. Educatie, recreatie en toerisme 45

6. UITVOERING 48

- 6.1. Cultuurhistorie in planprocessen 48
- 6.2. Uitvoeringsprogramma 50
- 6.3. Financiën 51
- 6.4. Evaluatie en actualisatie 51

Bronnen

Bijlagen

- 1. Monumentenlijst
- 2. Begrenzing Beschermd Stadsgezicht Veere
- 3. Historisch waardevolle boerderijen categorie A en B
- 4. Historisch waardevolle panden (gemeentelijst)
- 5. Cultuurhistorische beleidswaardenkaart

Colofon

1. INLEIDING

De gemeente Veere bezit een rijkdom aan cultuurhistorisch erfgoed die karakteristiek is voor Walcheren en vaak ook uniek is voor Nederland. Dit erfgoed maakt onderdeel uit van de dagelijkse leefomgeving. Het herkenbaar houden van deze historische elementen is daarom essentieel voor de identiteit en de belevingswaarde van onze gemeente.

We willen deze waarden koesteren en zorgen voor een belangrijke basis voor nieuwe ontwikkelingen. De gemeente is sinds 1 januari 2012 wettelijk verplicht in de ruimtelijke planvorming rekening te houden met cultuurhistorische waarden. Daar waar het voor de archeologie al gemeengoed is, geldt dit nu ook voor de overige aspecten van de cultuurhistorie.

De gemeente kan niet alles sturen en borgen, we moeten keuzes maken en duidelijk zijn over waar verantwoordelijkheden liggen. Met deze structuurvisie maken we duidelijk op welke wijze we met de cultuurhistorische elementen omgaan.

1.1. Behoud door ontwikkeling

In deze sectorale structuurvisie legt de gemeente vast wat de belangrijke cultuurhistorische aspecten binnen haar grondgebied zijn en hoe zij deze in de toekomst wil benutten. De structuurvisie schept vooraf duidelijkheid voor inwoners, ontwikkelaars en andere belanghebbenden. De cultuurhistorische waardenkaart vormt de visuele weergave van de visie en geeft inzicht waar en met welke waarden wij rekening houden bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Van belang is de bewustwording van de rol van de cultuurhistorische waarden bij diegene die wonen en werken in Veere. Het gaat er om dat we kijken of het aanwezige culturele erfgoed een rol kan spelen bij ontwikkelingen. Veranderingen moeten mogelijk blijven. Juist nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen geven een tijdsperiode weer, zoals zij dat de afgelopen eeuwen altijd hebben gedaan.

Het gaat bij erfgoed vooral over respect en zorgvuldigheid. Daarom is in paragraaf 5.3 een afwegingskader bij ontwikkelingen opgesteld en wordt in paragraaf 6.1 aangegeven hoe cultuurhistorie in planprocessen een duidelijke plek krijgt. Hierin is aangegeven wanneer een cultuurhistorisch onderzoek nodig is.

De Structuurvisie Cultuurhistorie geeft het cultuurhistorische erfgoed een duidelijke plek in de ruimtelijke planvorming met als uitgangspunt 'behoud door ontwikkeling'.

1.2. Meerwaarde van cultuurhistorie

Voor de structuurvisie zijn drie uitgangspunten bepalend:

- Cultuurhistorisch erfgoed heeft niet alleen een cultuurhistorische waarde, maar kent ook een economische, ruimtelijk esthetische, educatieve en een duurzaamheidswaarde;
- Meer focus op gebiedsgerichte erfgoedzorg in plaats van objectgerichte zorg;
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen is de cultuurhistorie ontwikkelingsgericht (en niet alleen behoudend).

Afgelopen decennia lag de nadruk op het beschermen van gebouwde monumenten en archeologische monumenten. Deze meer objectgerichte zorg is goed geregeld in de wetgeving. Naast objecten kunnen we ook spreken van waardevolle gebieden en structuren waarvan we vinden dat ze bijdragen aan de geschiedenis, kwaliteit en de identiteit van Veere. Bijvoorbeeld het landschap met kreekruggen en de karakteristieke kerkringdorpen, maar ook de impact van de wederopbouw op het landschap en de dorpen. Zowel objecten en gebieden zijn bepalend voor en dragen bij aan de historische gelaagdheid en afleesbaarheid van de geschiedenis.

De cultuurhistorie heeft een duidelijke financiële waarde als het gaat om marktwaarde, gebruikswaarde en statuswaarde¹. De rijke cultuurhistorische kwaliteit biedt mogelijkheden voor bewoners en ondernemers.

De aanwezigheid van erfgoed bepaalt de aantrekkelijkheid van een omgeving en is van toegevoegde waarde voor het imago van Veere. Het is een factor bij de keuze van mensen om zich ergens te vestigen of plekken te bezoeken. Een goed voorbeeld waarbij economische waarde, ruimtelijke kwaliteit en cultureel erfgoed hand in hand gaan, is het gebruik van de Oranjerie van kasteel Westhove. Het openbare gebruik van de nieuwe functies doet geen afbreuk aan het cultuurhistorische karakter van het gebouw, maar versterkt juist de toegankelijkheid en zichtbaarheid. Een ander voorbeeld is de herbestemming en restauratie van de Watertoren in Domburg. Met zorgvuldigheid is de watertoren als markering in het duinlandschap weer in gebruik, maar dan met een woonbestemming.

De ruimtelijk esthetische overwegingen zijn een belangrijk motief om cultureel erfgoed in stand te houden. De ruimtelijke kwaliteit van onze geschiedenis gaat over beleving en identiteit die inwoners een waardevolle en aangename leefomgeving bieden. Tegelijkertijd stelt het bezoekers in staat te genieten en zich welkom te voelen. Dat betekent niet dat we het erfgoed in zijn gehele rijkdom moeten behouden of herstellen. Een duurzame ruimtelijke ontwikkeling heeft eerder betrekking op een toekomstbestendige leefomgeving waarbij het erfgoed kan worden ingezet om de eigen identiteit te behouden of versterken. Deze duurzaamheidswaarde heeft te maken met de herkenbaarheid en de houdbaarheid van de omgeving.

---

¹ J. Bazelmans, 'Waarde in meervoud. Naar een nieuwe vormgeving van waardering van erfgoed', in: S. van Dommelen & C.J. Pen, *Cultureel erfgoed op waarde geschat. Economische waardering, verevening en erfgoedbeleid*, Den Haag 2013.

1.3. Definitie cultureel erfgoed

De cultuurhistorie is zichtbaar aan ons erfgoed. Hieronder verstaan we de sporen uit het verleden van menselijke handelingen en gedragingen die we als samenleving of als individu de moeite van het bewaren waard vinden. Cultureel erfgoed is dus een breed begrip en gaat ook over het immaterieel erfgoed in de gedaante van verhalen, gewoonten en gebruiken. De structuurvisie richt zich uitsluitend op de fysiek zichtbare en tastbare elementen. Dus het materiële bovengronds aanwezig erfgoed, dat van invloed is op de kwaliteit en beleving van dorpen en landschap.

Daarbij is beleidsmatig onderscheid gemaakt in waardevolle en waardevolle elementen. Een groot aantal objecten en gebieden heeft al bescherming op basis van het wettelijk monumentenstelsel op rijks-, provinciaal of gemeentelijk niveau. Dit zijn de zogenaamde waardevaste elementen. Voor Veere zijn het beschermd stadsgezicht Veere en de circa 350 Rijksmonumenten de waardevaste elementen. Het beschermd stadsgezicht Veere is uitvoerig gewaarborgd in het bestemmingsplan. De Rijksmonumenten genieten bescherming via de Monumentenwet. Hierdoor hebben waardevaste elementen voldoende bescherming.

Naast deze waardevaste elementen zijn er ook elementen, die eveneens waardevol zijn en onderdeel uitmaken van de cultuurhistorische identiteit. De basis wordt gelegd in een inventarisatie en waardering van cultuurhistorische elementen (hoofdstuk 3 en 4). Deze inventarisatie beschrijft de cultuurhistorische waarden van Veere aan de hand van thema's en de belangrijkste kwaliteiten.

1.4. Inspraakprocedure

Deze Structuurvisie Cultuurhistorie is tot stand gekomen door ambtenaren, adviescommissies en bestuurders te betrekken bij het identificeren van de cultuurhistorische waarden, de kansen en de bedreigingen. Met een brede meer op de inhoud gerichte werkgroep zijn de cultuurhistorische elementen en de waarden in beeld gebracht. Het bestaande beleid en – indien van toepassing – bestaande inventarisaties en onderzoeken zijn doorgenomen en vormen een belangrijke basis voor deze structuurvisie.

Er is overleg geweest met bij cultuurhistorie en ruimtelijke ordening betrokken ambtenaren en deskundigen, die met hun commentaar dit stuk hebben aangescherpt. In het kader van een zorgvuldige voorbereiding is de structuurvisie ter inzage gelegd conform de inspraakverordening van de gemeente Veere.

In de periode 17 maart 2015 tot en met 28 april 2015 heeft het concept voor één ieder ter inzage gelegen. Dit is kenbaar gemaakt via de gemeentelijke website, in het digitale gemeenteblad en de weekkrant 'De Faam'. Verder zijn alle stads- en dorpsraden en belangengroepen aangeschreven.

Tijdens de inspraakperiode heeft de gemeente alle stads- en dorpsraden uitgenodigd voor een consultatieronde. Verdeeld over meerdere avonden zijn de stads- en dorpsraden gevraagd hun visie, belangen en reacties op de structuurvisie te geven.

Alle reacties van de ter inzage legging en de consultatieronde zijn verwerkt in een inspraaknotitie.

De Structuurvisie Cultuurhistorie richt zich op het fysiek zichtbare en tastbare erfgoed in de vorm van gebouwen, structuren en gebieden.

Karakteristieke structuur en uitstraling versterkt de identiteit en imago van het dorp en Veere als gemeente

2. WET- EN REGELGEVING

2.1. Rijksbeleid

Met de 'Nota Belverdere' pleit het Rijk vanaf 1999 al voor een respectvolle omgang met cultuurhistorische waarden. De gekozen strategie daarbij was 'behoud door ontwikkeling'. In 2005 is met de vaststelling van 'Nationale Landschappen' in de Nota Ruimte het behoud en de versterking van de meest waardevolle cultuurlandschappen stevig op de kaart gezet. Eén van die Nationale Landschappen is 'Zuidwest Zeeland' met West Zeeuws-Vlaanderen, de Zak van Zuid-Beveland en Walcheren. Met de komst van de 'Structuurvisie infrastructuur en ruimte' (SVIR) werd de uitvoering van het beleid voor Nationale Landschappen de verantwoordelijkheid van de Provincies.

De belangrijkste kernkwaliteiten voor Nationaal Landschap Walcheren zijn:

- Herkenbare structuur van verstedelijking die is gekoppeld aan hogere ligging van kreekruggen.
- Herkenbare kreekruggen en open poelgebieden.
- Bijzonder duinlandschap aan de noordwestelijk zijde (o.a. de Mantelingen) en de zuidwestelijk zijde.
- Bebossed duinlandschap met (historische) landgoederen en buitenplaatsen en recreatieve voorzieningen.
- Strandwallenlandschap/Oudland met duinen en zeedijken, paalhoofden langs de kust, buitenplaatsen.
- Middeleeuwse nederzettingenpatronen, een groot aantal vliedbergen, contrast lager gelegen poelgronden en hoger gelegen kreekruggen.
- Veel bijzondere bouwwerken, zoals historische boerderijen, molens, stadsgezicht Veere en monumentale bebouwing in de kernen.

De 'Modernisering Monumentenzorg' (MoMo, 2009) gaat uit van twee beleidsveranderingen:

- van objectgericht naar omgevingsgericht, en;
- van conserverend naar ontwikkelend.

Uitgangspunt is minder regelgeving achteraf en meer helderheid over te waarderen waarden vooraf. De uitwerking in de regelgeving is de wijziging van het Besluit Ruimtelijke ordening (Bro) 2012 waarin is geregeld dat cultuurhistorische belangen in de ruimtelijke ordening verplicht worden meegewogen. Bij bestemmingsplannen moet rekening worden gehouden met cultuurhistorische waarden. Hierdoor krijgt cultuurhistorie nog meer juridische betekenis.

In 2011 schetst het kabinet haar visie op cultureel erfgoed in 'Kiezen voor karakter, Visie erfgoed en ruimte' (VER). De objectgerichte monumentenzorg verandert naar een gebieds- en ontwikkelgerichte erfgoedzorg. Het Rijk geeft daarbij ook prioriteit aan de Wederopbouwgebieden uit periode 1940-1965. ook het landelijk gebied van Walcheren is als wederopbouwgebied aangewezen als Nationaal Erfgoed. De aangegeven kernkwaliteiten zijn:

- Reconstructie van grootschalig geïnundeerd gebied, met centraal open gebied en perifere besloten zones.
- Herstelde landgoederen en bospartijen, beplanting, deels met coulissekarakter.
- Gemengd voorkomen van oude bebouwing en wederopbouw.

De **Wet ruimtelijke ordening** (Wro) regelt alle procedures, verplichtingen en mogelijkheden bij ruimtelijke ontwikkelingen. De Wro verplicht gemeenten tot het vaststellen van een structuurvisie voor het gehele grondgebied ten behoeve van ontwikkeling van de ruimtelijke ordening. Daarnaast kunnen gemeenten een structuurvisie vaststellen voor deelaspecten van de ruimtelijke ordening. Cultuurhistorie is één van deze deelaspecten.

In de **Monumentenwet 1988** is de bescherming geregeld voor waardevaste objecten en gebieden als aangewezen rijksmonumenten en rijksbeschermd stads- en dorpsgezichten. Verder zijn in de Monumentenwet de procedures voor aanwijzing, bescherming en het aanvragen en verlenen van vergunningen geregeld.

Op 12 maart 1970 is de stad Veere ingeschreven en aangewezen als 'Beschermd Stadsgezicht'. Op 17 april 1974 werd deze aanwijzing bij Koninklijk Besluit onherroepelijk. Onze gemeente telt 351 Rijksmonumentale objecten (bron: Monumentenregister Rijksdienst). Alle monumenten vinden we terug in het **monumentenregister** van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Bescherming van deze elementen worden voldoende gewaarborgd door de Monumentenwet en de bestemmingsplannen.

Op het moment van vaststelling van deze structuurvisie is de **Omgevingswet** in voorbereiding. Deze wet moet het geheel aan wet- en regelgeving voor de fysieke leefomgeving vergemakkelijken en zal meerdere wetten bundelen tot één wet.

De wet omvat nieuwe instrumenten waaronder een omgevingsplan waarin de gemeente gebiedsdekkend de algemene regels en vergunningplichten vastlegt. Het omgevingsplan zal het bestemmingsplan vervangen en gaat meer bevatten dan alleen regels over een goede ruimtelijke ordening.

2.2. Provinciaal beleid

In vervolg op de kadernotitie provinciaal cultuurbeleid 2013-2016, stelden provinciale staten op 21 december 2012 de nota '**Provinciaal Cultuurbeleid 2013-2015**' vast. Daarbij geven zij prioriteit aan het cultureel erfgoed, de grote festivals en cultuureducatie.

Eind 2013 presenteerde de Provincie de '**Cultuurhistorische Hoofdstructuur van Zeeland**' (CHS). De CHS van Zeeland is een overzichtelijke samenvatting van alle kennis over de nog zichtbare en onzichtbare (ondergrondse) cultuurhistorie in de omgeving, gepresenteerd op een kaart en ondersteund door een database. De informatie uit de CHS kan tijdens planvorming geraadpleegd worden. Daarin sluit de CHS aan bij de oorspronkelijke Belvédèregedachte van het rijk: behoud door ontwikkeling.

In 1986 is het **Monumenten Inventarisatie Project** (MIP) gestart vanuit het rijk. De coördinatie en de uitvoering delegeerden zij aan de provincies en de vier grootste steden. Doel van dit MIP was om voor de periode 1850 - 1940 overzicht en informatie te krijgen van jongere bouwkunst en stedenbouw.

2.3. Gemeentelijk beleid

De gemeente ging samen met bewoners, ondernemers en organisaties op zoek naar de identiteit en kracht van Veere. Die legden zij vast in een '**DNA profiel Veere**' (2010). Dit profiel vormt de basis van waaruit Veere verder wil ontwikkelen. Uit dit DNA blijkt dat de dertien zo diverse en karakteristieke kernen, de sterke pijlers zijn van de gemeente. Kernen die voor de inwoners een heel eigen functie hebben en die we in al hun verscheidenheid zien als de kwaliteit van de woonomgeving.

De '**Structuurvisie Veere 2025**' (2012) dient als basis voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gehele gemeente Veere. Deze vormt daarmee bij uitstek het instrument om de gemeentelijke beleidskeuzen te motiveren. Het bestemmingsplan zorgt voor de juridische vertaling van de beleidsrichting die een structuurvisie uitzet. In de structuurvisie benadrukken we het principe van behoud door ontwikkeling. De kwaliteit van het landschap wordt voor een groot deel bepaald door de cultuurhistorische waarden. Het is belangrijk dat we deze waarden blijven erkennen en herkennen.

De '**Landschapsvisie Veere**' (2009) geeft invulling aan de ambities en mogelijkheden van het buitengebied Veere dat als onderdeel van het Nationaal landschap Zuidwest Zeeland is aangewezen. De landschapsvisie voor Veere geeft bescherming aan de waardevolle landschapselementen met kernkwaliteiten die aansluiten bij het provinciale beleid. De kernkwaliteiten vertegenwoordigen de bijzondere waarden van het Veerse landschap. Deze gaan we beschermen, ontwikkelen en versterken.

ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART
 beleidsnota Archeologie 2008

- AMK waarde**
- Archeologische waarden
  - Hoge archeologische waarde
  - Zeer hoge archeologische waarde
  - Beschermd archeologisch monument
- Archeologische verwachting**
- Zone met hoge verwachting
  - Zone met middelhoge verwachting
  - Zone met (zeer) lage verwachting
- Archeologische vindplaatsen**
- Forten
  - Buitenplaatsen
  - Geen archeologisch vervolgonderzoek nodig
  - Archeologische vindplaatsen
  - Archeologische vindplaatsen begrensd

2.4. Archeologie

Archeologische resten zijn te zien als een soort bodemarchief die belangrijke informatie bevatten over de geschiedenis van de gemeente, vooral daar waar er geen geschreven bronnen zijn. Zo valt te denken aan de resten van de Karolingische ringwalburg in Domburg, resten van boerderijen uit de IJzertijd en de Romeinse Tijd bij Serooskerke, middeleeuwse bewoningsresten in de huidige historische kernen, maar bijvoorbeeld ook onder de grond verdwenen resten van de Nord Atlantikwall uit de Tweede Wereldoorlog. Niet alle archeologische resten verblijven onzichtbaar onder de grond. Zo getuigen de vliedbergen, voormalige kasteelbergjes, van onderlinge competitie tussen de middeleeuwse herenboeren en ambachtsheren.

Aangezet door het Verdrag van Malta uit 1992 en de wijziging van de Monumentenwet 1988 in 2007 besloten de Walcherse gemeenten dat archeologie een werkbaar en doelmatig onderdeel moet worden van de ruimtelijke ordening.

Daarom is in 2006 de 'Nota archeologische monumentenzorg Walcheren' vastgesteld. Daarmee ontstaat de ruimte om prioriteiten te stellen en beargumenteerde keuzes te maken op het gebied van archeologie.

Met deze nota besloten de Walcherse gemeenten naast een archeologiebeleid ook tot de oprichting van de Walcherse Archeologische Dienst (WAD). In 2008 is het functioneren van de WAD en het beleid geëvalueerd en is het beleid aangepast ('Nota archeologische monumentenzorg Walcheren evaluatie 2008'). Een belangrijk onderdeel van het beleid zijn de archeologische verwachtingskaart en de beleidsadvieskaart. In de verwachtingskaart zijn de nu bekende plaatsen met een vastgestelde archeologische waarde opgenomen.

In de beleidsnota zijn verschillende gebieden opgenomen met een bepaalde archeologische verwachtingswaarde op basis van het (cultuurhistorische) landschap. In lijn met de Monumentenwet 1988 en door de Modernisering Monumentenzorg (MoMo) is het archeologisch beleid met haar kaarten vertaald in bestemmingsplannen. Op basis hiervan worden regels en voorwaarden verbonden met betrekking tot archeologisch onderzoek bij bodemingrepen.

Met het archeologiebeleid en de regels in de bestemmingsplannen beschermen we de ondergrondse cultuurhistorie. Het is voldoende vanuit deze structuurvisie hier naar te verwijzen.

3. CULTUURHISTORISCHE THEMA'S

3.1. Geschiedenis van Walcheren

Het gemeentelijk grondgebied van Veere beslaat een groot deel van het eiland Walcheren. Dit eiland kreeg haar huidige vorm tussen 275 en 500 na Christus. Grote overstromingen door een stijgende zeespiegel veranderden het uitgestrekte veenlandschap tot een regio met riviermondingen, eilanden en zeegeulen. In deze periode ontstond ook het karakteristieke landschap van Walcheren met kreekruggen en poelgronden.

In de periode voorafgaand aan de grote overstromingen, vanaf 400 voor Chr., leefden mensen in boerengemeenschappen. Ook wijdde de mens zich aan de productie van zout en vissaus. Bij Domburg lag een soort havenplaats met een heiligdom voor de godin Nehalennia die waakte over het welzijn van de zeevarende handelaren. De duinen zijn in de loop der eeuwen landinwaarts verschoven, waardoor havenplaats en tempel zijn verdwenen. De bewoners van het drassige veenlandschap hebben veel sloten en greppels gegraven om het veen te ontwateren en daarmee beter geschikt te maken voor bewoning en landbouw. Bij de overstromingen volgde de zee de weg van de minste weerstand om het achterland te bereiken: 'de gegraven sloten'. Deze sloten werden kreekegeulen en in een later stadium kreekruggen.

Rond 500, aan het begin van de Middeleeuwen, daalde de zeespiegel en werd het Walcherse land meer geschikt voor bewoning. Mensen keerden terug in het gebied en verkozen de hogere kreekruggen om zich te vestigen. Waarschijnlijk trok de rijke handelsnederzetting 'Villa Walichrum' in het Noorden van het eiland vele nieuwe kolonisten aan.

Deze nederzetting was onder meer in het jaar 837 het doelwit van een plunderaanval door de Vikingen. Om zich te beschermen tegen verdere aanvallen legden de mensen toen drie ringwalburgen aan: de Duinburg (Domburg), de Souburg ('Zuidburg') en een burg in het midden (Middelburg). Het zijn zeldzame bodemonumenten.

Een markante periode is die tussen ca. 1000 en 1200: de periode waarin de vliedbergen zijn aangelegd. Dit waren kasteelbergjes naast het boerenerf van een rijke boerenfamilie. Berg en erf waren door een gracht omgeven. Zo gauw er gevaar dreigde, trok men zich terug op de kasteelberg. Intussen vond er een explosieve bevolkingsgroei plaats. Op de kreekruggen werden veel parochies gesticht. De parochie kreeg dan in veel gevallen de naam van haar stichter: bijvoorbeeld Boudewijnskerke, Biggekerke (naar heer Bigge), Poppekerke (naar heer Poppe) en Serooskerke (naar Heer Alart).

Rond de kern vormde zich een kerkring van boerderijen en woonhuizen. Oostkapelle is rond 700 één van de plaatsen waar het vroegst een kerk is gesticht. Tot 1400 ontstonden ongeveer 36 kerkdorpjes verspreid over het Walcherse eiland. Westkapelle en Domburg kregen stadsrechten, maar groeiden nooit tot een stad uit. De stad Veere daarentegen was in de Middeleeuwen een zeer welvarende stad, vooral door de handel in wol. In de 12de eeuw begon het als Kampvere, een plaatsje bij Zanddijk, vanwaar het veer vertrok richting Kampen. Al snel groeide het uit tot een rijke havenplaats. Dit gebeurde onder invloed van het adellijke geslacht van Borsele dat het imposante kasteel Sandenburg vlak bij de stad bewoonde.

De middeleeuwse periode eindigde voor Walcheren met de Opstand tegen de Spaanse koning, die uitmondde in de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). Met name de jaren 1572-1574 vormden een dieptepunt. Het platteland werd geplunderd, zowel door aanhangers van Willem van Oranje (de Geuzen) als Spaanse troepen. Kerken en kloosters werden vernield en Walcheren raakte ontvolkt.

In de 17de eeuw bloeide Walcheren weer op. Dorpen herleefde en het platteland werd weer in gebruik genomen voor agrarisch gebruik. Een aantal nederzettingen kwam de Tachtigjarige Oorlog niet te boven, de zogenoemde gekrompen dorpen. Vanaf het midden van de 17de eeuw lieten rijk geworden stedelingen buitenplaatsen aanleggen op het platteland (die overigens vaak een boerderij als oorsprong kenden). Concentraties daarvan ontstonden in de directe omgeving van Middelburg, Vlissingen, Koudekerke en in de Manteling bij Domburg en Oostkapelle. Door middel van bedijkingen, infrastructuur en grondgebruik werd het natuurlandschap vanaf de 17de eeuw geleidelijk omgevormd tot meer cultuurlandschap die op sommige plekken nog herkenbaar is.

Veel oude wegen lopen over kronkelige oude kreekruggen. Vanaf de zeventiende eeuw maakte men verharde wegen. Een echte luxe weg werd in 1669 tussen Veere en Middelburg aangelegd. Ook de binnenvaartwegen op Walcheren waren tot in de 19de eeuw van belang als transportroutes. Er was een heel netwerk van watergangen met hun aanlegplaatsen (zogenoemde schuivlotten). Een lange tijd was Walcheren een eiland. Met de aanleg van de Sloedam in 1866 werd Walcheren een schiereiland.

Een ander belangrijk, groot infrastructureel werk op Walcheren was het Kanaal door Walcheren (gegraven tussen 1867-1873). Dit kanaal kende een voorloper in het havenkanaal van Middelburg naar Veere (1817).

In de winter stonden de lager gelegen weihoeken van Walcheren nog regelmatig onder water. De aanleg van het gemaal Boreel te Middelburg maakte in 1928 een einde aan deze natte situatie. De Tweede Wereldoorlog bracht in 1944 het zoute water weer het schiereiland in. Door de geallieerde bombardementen op de dijken kreeg de zee weer vrij spel. Het doel om de Duitsers tot de overgave te dwingen en de vaarweg naar Antwerpen vrij te krijgen slaagde. Vooral Westkapelle had veel te leiden onder de bombardementen. In 1946 werden de laatste dijkgedichten. De bodem was geheel verzilt en het vooroorlogse Walcherse landschap, 'de Tuin van Zeeland' met kleinschalige landbouwpercelen, kronkelige wegelingen en meidoornhagen was verloren. Met het Reconstructieplan Walcheren als basis volgde vanaf 1946 een grootschalige herverkaveling en herinrichting. Vanaf 1961 verbond de Veerse Gatdam als onderdeel van het Deltaplan het schiereiland met Noord-Beveland. Het Veerse Meer ontstond. Eind jaren zestig wordt begonnen met de afdamming van de Oosterschelde.

De laatste decennia is het eiland in hoog tempo veranderd, onder meer door de uitbreiding van de dorpen met nieuwe woonwijken, door de toeristische aantrekkingskracht van de kust en recentelijk door de aanleg van nieuwe verkeerswegen.

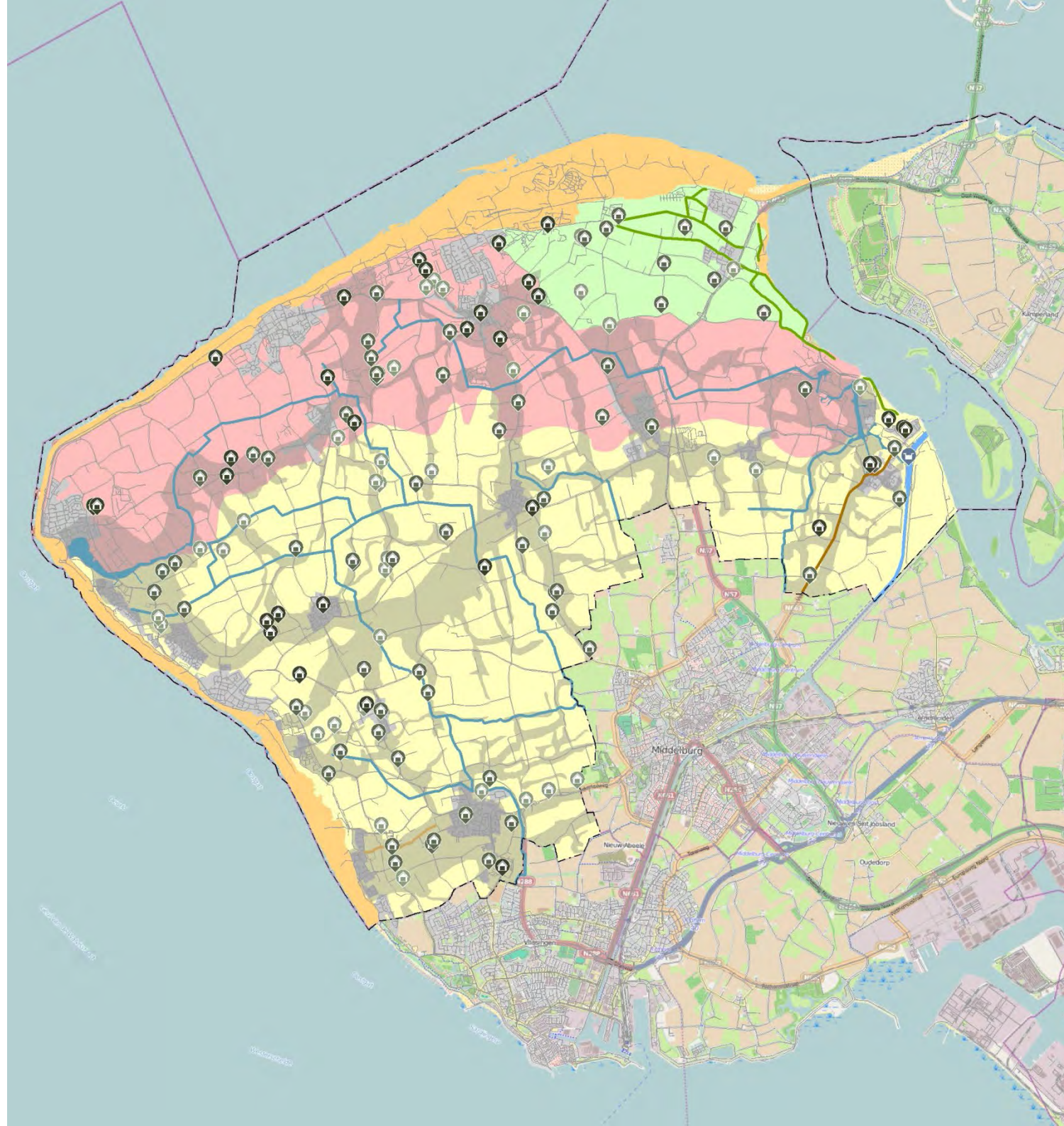
THEMA CULTUURLANDSCHAP

Landschapstypen

- Nieuwland
- Kleiplaatgronden
- Oudland
- Kustzone
- Kreekruigen

Objecten en structuren

- Kanaal door Walcheren
- Kreeken, schuivloten, sprinken en watergangen
- Veerseweg
- Kerkenpad (Dishoek-Koudekerke)
- Oudste nog bestaande polderdijken (na 1300)
- Historische boerderijen (Rijksmonumenten)
- Historische boerderijen (SHBO cat. A)
- Historische boerderijen (SHBO cat. B)
- Sluizencomplex Veere (Rijksmonument)

3.2. Cultuurlandschap

Vanaf de Middeleeuwen hebben de bewoners van Zeeland in toenemende mate hun stempel op het landschap gedrukt. Door middel van bedijkingen, ontginningen en grondgebruik werd natuurlandschap omgevormd tot het cultuurlandschap. Voor Walcheren geldt dat de inundatie van 1944 en de daaropvolgende reconstructie en ruilverkaveling grote invloed heeft op het cultuurlandschap zoals we dat thans kennen (zie 3.6 WOII en Wederopbouw). Landbouw, maar ook recreatie zijn al lange tijd belangrijke economische spelers en hebben een nauwe relatie met het landschap.

landschap

We kunnen Walcheren verdelen in oudland, nieuwland, kleiplaatgronden en het kustgebied. Het oudland beslaat het grootste deel van Walcheren en wordt gekenmerkt door een grillige structuur en de afwisseling van kreekgronden en poelgronden.

Op de kreekruigen liggen van oudsher de kernen en wegen met veelal opgaande beplanting. De bebouwing is vooral aanwezig als lintbebouwing langs de toegangswegen van dorpskernen.

De poelgronden hebben van oudsher een duidelijk agrarisch karakter en hadden vroeger een meer besloten karakter door het grotere aantal hagen. Tegenwoordig - na het Reconstructieplan 1946 - zijn de poelgronden juist open en weids. De beperkt aanwezige bebouwing kenmerkt zich door een situering aan de dijk, of door een oprijlaan aan de dijk.

De jongere polders, het nieuwland, zijn minder reliëfrijk en zijn ontstaan door aan- en opwas. Het nieuwland is doorsneden met dijken en een meer rationeel patroon van wegen en kavelgrenzen. Veel van deze wegen en perceelsgrenzen markeren de loop van verdwenen dijken. Weiland en boomgaarden doorsneden door beplante dijken bepalen hier het beeld.

De kleiplaatgronden gelegen op de oude strandwallen vormen de overgang tussen het oudland en het duingebied. De verkavelingsstructuur is meer verfijnd dan in het oudland. Door de grotere hoeveelheid beplanting langs de wegen en de perceelgrenzen maakt het gebied een meer besloten indruk. Net als oudland is dit gebied van belang voor landbouw en voor recreatie.

Het kustgebied bestaat uit het strand, de duinzandgronden en hoge jonge duinen. Langs de zuidwestkust is een smalle strook duinen die vooral door zijn reliëfwerking een contrast vormt met het (agrarisch) middengebied. Vanaf de duinen zijn de zichtlijnen belangrijk voor het karakter van het landschap.

polderdijken

De oudste nog bestaande dijken op Walcheren zijn op het noordoostelijk deel van het eiland gelegen, namelijk rond Vrouwenpolder, waaronder de Oudedijk en Polredijk. Het ging hier om inpolderen van schorren, hoge plaatgronden en aanwassen die vanaf de 13e eeuw werden ingedijkt. De polderdijken hebben doorgaans vrij steile taluds begroeid met gras, op de kruin ligt in sommige gevallen een weg. Eveneens ligt er langs veel dijken een (afwaterings)sloot.

waterhuishouding

Sinds de bedijking in de 12de eeuw wordt het binnenwater door de bewoners van Walcheren gereguleerd. Het merendeel van de waterhuishouding is gegraven. De oorspronkelijke afwatering vond plaats via sprink en smalle sloten. Het water werd afgevoerd en op de buitenwateren gespuid: bij Middelburg via de Arne, in Vlissingen via de Spuikom en in Veere via de haven. Hier ontstonden belangrijke marktplaatsen. Er zijn ook nieuwe, breder en diepe watergangen, gegraven. In de grote steden en dorpen ontstonden aan het eind van de watergangen haventjes met aanlegsteigers, 'schuivlotten' genaamd. Op sommige plekken zijn straatnamen genoemd naar 'Schuivlot' of 'Schuivvaart'. Waar landwegen de watergangen kruisten werden heulen (bruggen) aangelegd. Vanaf het eind van de 19de eeuw zijn de heulen vervangen.

De watergangen hebben bij de herinrichting van Walcheren na WOII grotendeels hun oude loop behouden. Ze zijn destijds iets meer rechtgetrokken en de walkanten zijn voorzien van beschoeiingen. Deze oevers zijn de laatste jaren weer vervangen door 'zachte' vlakke oevers met riet en andere vegetatie. Het stelsel van sloten is toen vernieuwd. Waardevolle watergangen zijn onder andere de Veersche Watergang, de Boudewijnskerksche Sprink, de Steengrachtssprink, de Biggekerksche Watergang, de Westkapelsche en de Domburgsche Watergang.

Openheid poelgronden vooral door reconstructie en ruilverkaveling na 1946

Kanaal en sluisencomplex met Grote Kerk Veere

Monumentale boerderij Hof Cranesteijn

infrastructuur

In de tweede helft van de 19de eeuw vinden grote infrastructuurle werken plaats zoals het Kanaal door Walcheren en de spoorlijn naar Vlissingen. Vanaf 1815 is begonnen met het graven van het kanaal richting Veere.

Omstreeks 1872 is het tracé van het kanaal verlegd, zodat het kanaal vlak langs Veere kwam te lopen ten koste van een deel van de vesting. Het oorspronkelijk verloop van het kanaal is nog steeds zichtbaar in het landschap langs de Verlengde weg naar Veere bij Kleverskerke. Tussen 1867-1873 is het sluisencomplex voltooid. De sluisen zijn begin 20ste eeuw aangepast.

Eén van de vroegste verharde wegen is de Veerse weg. Deze kent haar oorsprong omstreeks 1540 toen tussen Veere en Zanddijk de eerste bestrate weg werd aangelegd. Aan het einde van de 16e eeuw werd dit gedeelte opgenomen in het verharde tracé tussen Middelburg en Veere.

Kenmerkend aan de wegenstructuur op de rest van Walcheren zijn de vele verschillende secundaire wegen die de verschillende kernen met elkaar verbinden. Van oorsprong waren er nogal wat bochten en kronkels, omdat de wegen vanwege de begaanbaarheid aangelegd waren op de hoge kreekruggen. Vanaf de kreekruggen liepen smalle slingerweggetjes het lage poelgebied in. Deze zogenaamde wegelingen of zoekwegen werden aangelegd ter ontginning van de poelgebieden.

Daarnaast waren er veel kerkenpaden. Door het Reconstructieplan en herverkavelingen zijn vanaf 1947 de meeste van deze karakteristieke weggetjes verdwenen. Het kerkenpad tussen Dishoek en Koudekerke is bewaard gebleven en ingericht als fietspad.

Tussen 1906 en 1937 was er ook een trambaan (NV Stroomtram Walcheren) tussen Vlissingen, Middelburg, Koudekerke, Westkapelle en Domburg. Nog herkenbaar zijn de tramwerkerswoningen in Koudekerke ('t Rijtje aan de Stationsstraat) en enkele stationsgebouwen.

Tiendpalen

Vroeger was Walcheren verdeeld in 212 'blokken'. Over elk blok werden 'tienden' geïnd; een kerkelijke belasting in natura. De boeren droegen 10 procent van de opbrengst af aan de eigenaren van hun land. De grenzen van zo'n blok volgden vaak natuurlijke begrenzingsen zoals een watergang, (kerke)pad of weggetjes. Maar in gebieden waar geen natuurlijke begrenzingsen waren, werden de blokken gemarkeerd door hardstenen paaltjes, ook wel 'Tiendpalen' genoemd.

Nadat in 1907 de tiendwet werd afgeschaft zijn veel palen verdwenen. Ze hadden geen functie meer, waardoor ze makkelijk zijn verplaatst of verdwenen. Alle palen die worden teruggevonden en kunnen worden teruggeplaatst, zijn dan ook waardevol. Ze vertellen nog steeds iets over de indeling van het landschap en de belastingvormen van vroeger.

historische boerderijen

De hoofdvorm van de oudere boerderijen kan teruggeleid worden op één basistype: de Zeeuwse Schuurgroep. Dit type bestaat uit twee afzonderlijke gebouwen: een stenen woonhuis en een houten bedrijfsschuur. Ook de kleinere boerderijen hebben een gescheiden woon- en bedrijfsge-deelte, maar wel onder één dak. De geschiedenis van deze boerderijen gaat terug tot het begin van de 17e/ eind 16e eeuw. De boerderijen zijn doelmatig, functioneel en dege-lijk ingericht en omgeven door kleine bijgebouwtjes, moes-tuin en erfbeplanting als windvang.

Grotere hofsteden bestaan uit los van elkaar staande ge-bouwen: de grote schuur, het woonhuis en de wagenber-ging. De grote schuren zijn zogenaamde dwarsdeelschu-ren, dat wil zeggen dat de inrijpoort zich bevindt in de lange zijde van de schuur. Het gebouw is symmetrisch van opzet. Sommige schuren zijn gemetseld en andere met gevels van zwart geteerde gepotdekselde houtdelen met de karakteristieke witgeschilderde omlijstingen van de mendeuren en ramen.

Op Walcheren staan nog enkele bijzondere varianten afge-leid van de Vlaamse schuur. Een Vlaamse schuur (zoals die voorkomen in West-Brabant en de Zuid-Hollandse eilan-den) heeft een langsdeel aan de zijkant. Hierdoor steken de gebintbalken aan die zijde door. De schuren zijn dus asymmetrisch van opzet en opbouw. De toegangsdeuren zitten in de kopse (korte) zijde. Enkele schuren hebben ook gebinten die aan een zijde doorsteken (zoals de Vlaamse schuren), zodat ze een asymmetrische opbouw hebben. Ze hebben daarbij wel de Zeeuwse dwarsdeel indeling met de toegangsdeuren aan de lange zijde.

Bij kleinere boerderijen vormen het woonhuis en het be-drijfsge-deelte samen een langgerekte bouwmassa. Ze hebben een steil dak en de noklijnen liggen in de lengte-richting, waarbij het dak van de schuur hoger is. De archi-tectuur is vaak traditioneel bestaande uit gemetselde, soms gecementeerde of gestuukte, symmetrisch ingedeel-de gevels. Het bedrijfsge-deelte is vaak van hout met zwartgeteerde gepotdekselde wanden op een lage stenen basis. Een kleinere eenvoudige variant van de boerderij is de behuizing van keuterboertjes en dagloners. Het kleine woonhuis heeft dan veel weg van een klein arbeidershuisje van één bouwlaag met zadeldak. Het zwarte schuurtje is aangebouwd achter de woning.

Naast de bebouwing is ook de erfinrichting een belangrijk element bij de historische boerderijen. In het noordelijk deel van Walcheren is het oude bomenbestand nog aan-wezig. In het geïnundeerde deel is de beplanting volgens het Reconstructieplan Walcheren(1946) weer aangebracht.

De Zeeuwse boerderij heeft van ongeveer 1600 tot 1950 gefunctioneerd. Tussen 1950 en nu zijn heel veel Walcherse traditionele hoeves verdwenen of aangepast aan de moderne eisen door schaalvergroting. Na de inundatie zijn ook meerdere noodboerderijen gebouwd (zie § 3.6 WOII en Wederopbouw). Ten behoeve van instandhouding van historische boerderijen, heeft de provincie Zeeland in 2004 de Stichting Historisch Boerderij Onderzoek (SHBO) op-dracht gegeven een inventarisatie van de historische boer-derijen in Zeeland op te stellen. Deze inventarisatie vormt een volledig overzicht en waardering van alle historische boerderijen.

Karakteristieke coulissenlandschap van Walcheren

Oude polderdijken rond Vrouwenpolder (Noorddijk)

Dwarsdeelschuur Vrouwenpolder

THEMA KUST EN ZEE

Kustgebieden

- Badplaatsen
- Manteling
- Duinen
- Strand en paalhoofden

Kustverdediging

- Zeedijk
- Deltawerken
Veerse Dam en Stormvloedkering Oosterschelde

Cultuurhistorische objecten

- Vuurtorens (Lichtlijn Oostgat)
- Badpaviljoen Domburg
- ir. J.W. Topshuis op Neeltje Jans

3.3. Kust en zee

De Veerse kust omvat de gehele Noordzeekust van Dishoek tot en met Neeltje Jans. De kust vormt een belangrijke recreatieve en beschermende functie en herbergt waardevolle cultuurhistorische en natuurwaarden².

badplaatsen

Aan de kust liggen een aantal badplaatsen met ieder een eigen structuur en karakter. Deze plaatsen hebben een grote mate aan cultuurhistorische waarde vanwege de ontwikkelingen in de recreatieve sector de afgelopen eeuw. Vooral Domburg groeide in de 19de en 20ste eeuw uit tot een mondaine badplaats. Aangenomen wordt dat vanaf 1834 de eerste badgasten in Domburg kwamen. In 1837 werd een badpaviljoen gebouwd en in 1866 verrees een badhotel. In 1889 is het badpaviljoen vervangen door het huidige monumentale pand dat symbool staat voor de historie van Domburg als badplaats.

Met de komst van het spoor in 1872 ontwikkelde het toerisme aan de kust verder. In de 20ste eeuw ontwikkelde ook andere dorpen aan de kust tot badplaats.

Domburg; badplaats met allure aan de voet van de duinen, oude badhotel, statige oude landhuizen in de duinen.

Westkapelle; kustplaats met compacte kern aan de voet van de dijk en rechtlijnig stratenpatroon. Opvallende rode dakenlandschap vanaf de zeedijk, de Westkaap (zeedijk) en Westkapelse kreek (restant van dijkdoorbraak).

Zoutelande; badplaats achter dijk en boulevard met prominente de kerk aan de dijk. Zoutelande wordt samen met Dishoek en Westkapelle ook wel de Zeeuwse Riviera genoemd.

Oostkapelle; gelegen in een veelzijdig landschap op de overgang van platteland naar de kustzone. In de loop van de tijd heeft Oostkapelle zich uitgebreid naar de duinen toe. De binnenduintrand bestaat vooral uit de Manteling met aaneengesloten buitenplaatsen en landgoederen.

Dishoek; meest zuidelijke badplaats van de gemeente en kleiner dan de andere badplaatsen en bestaat voornamelijk uit tijdelijk bewoonde vakantiehuizen. Op dit moment is er sprake van ontwikkeling van recreatieve woningen en voorzieningen.

duinen en zeedijken

Het duinlandschap wordt gevormd door de natuurlijke zandduinen, de binnenduintrand en de mantelingen. Opmerkelijk is de smalle duingordel aan de zuidkant met hoogtes tot 47 meter. De duinen hebben naast een beschermde ook een recreatieve functie. De Manteling van Walcheren is een afwisselend duingebied, met grasland, struweel (lage bosjes), vochtige duinvalleien en door de zeewind 'geschoren' eikenbossen. De naam Manteling verwijst naar de beschutting die deze duinbossen, die tot dicht bij de kust groeien, bieden tegen de zeewind. In de Manteling zijn meerdere aaneengesloten buitenplaatsen/landgoederen gelegen.

---

² Op het moment van opstellen van deze Structuurvisie wordt door het Projectbureau Zeeweringen (een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat en waterschap Scheldestromen) gewerkt aan een inventarisatie van cultuurhistorisch elementen die betrekking hebben op de kust van Zeeland. Meer informatie is te vinden op www.zeeweringen.nl.

Kust Walcheren

Badplaats Domburg

Oosterscheldekering

Bij Zoutelande en Westkapelle worden de duinen afgewisseld met een zeedijk. De zeedijk bij Westkapelle (Westkaap, D'n diek of Westkappelse Zeedijk) dateert van de 16de eeuw. Van oorsprong was er sprake van smalle duinen (Westkaap), maar die boden te weinig bescherming. In 1432 wordt begonnen met een 'binnendijk of inlaagdijk' en wordt het dorp landinwaarts verplaat. Pas begin 16de eeuw wordt de duinenrij tot een buitendijk omgevormd. Aan het eind van de 17de eeuw zijn de binnen- en buitendijk één geworden. De dijkwerkers vormen al eeuwen een gesloten gemeenschap en werkten in zogenaamde 'benden' met eigen regels.

De afgelopen eeuwen is de dijk meerdere malen hersteld na dijkdoorbraken door stormen en stormvloed (o.a. in 1612, 1682, 1802, 1834 en 1883). Het meest dramatisch waren de bombardementen op 3 en 29 oktober 1944 die de dijk en het dorp vernietigde en Walcheren onder water zette.

kustverdediging en Deltawerken

De strijd tegen het water is door de eeuwen heen een belangrijk item geweest. Dijkdoorbraken en afkalving van duinenrijen kwamen vaak voor. De ontwikkeling van de kustverdediging werd de laatste eeuwen duidelijk zichtbaar. Niet alleen door nieuwe technieken, maar ook door toepassing van nieuwe materialen. De glooiingen van de kustverdedigingswerken die bekleed waren met staketwerk, krammatten en rijsbeslag zijn omgevormd tot dijken en duinen die met de komst van het Deltaplan (1953) op Deltahoogte werden gebracht en voorzien zijn van moderne materialen.

De Watersnoodramp van 1 februari 1953 was aanleiding voor het instellen van een Deltacommissie die al snel een plan voorstelde met versterking van dijken en gedeeltelijke afsluiting van riviermonden.

De uitvoering van dit Deltaplan gaat in 1954 van start. In 1958 is begonnen met het dichteren van de Veerse Gat, waardoor in 1961 Noord-Beveland verbonden werd met Walcheren. Oorspronkelijk was het ook de bedoeling de Oosterschelde volledig af te dammen. Eind jaren zestig wordt hiermee begonnen. Hiervoor worden enkele kunstmatige eilanden tussen Schouwen en Noord-Beveland aangelegd, waaronder Roggenplaat (1969), Neeltje Jans (1970) en Noordland (1971). Eind 1973 zijn al vijf van de negen kilometer van de Oosterschelde afgedamd. Vanwege vele protesten wordt in 1976 besloten om over de resterende vier kilometer lengte schuifdeuren aan te brengen. Deze deuren staan normaal gesproken open, maar kunnen bij storm dicht. De Oosterscheldekering wordt bediend vanuit het ir. J.W. Topshuis, het karakteristieke betonnen bedieningsgebouw (1986) dat hoog boven de Noordzee op het werkeiland Neeltje Jans staat.

De Walcherse kustverdediging is met het laatste project 'Zwakke schakels' vanaf 2007 opnieuw versterkt en bestand tegen een 'superstorm'.

paalhoofden

Paalhoofden ('golfbrekers') vormen markante en historische belangrijke elementen van de kustverdediging. Deze omringen - om de ongeveer 200 meter - het hele eiland en beschermen al 500 jaar tegen de zee.

De paalrijen loodrecht in zee waren er al rond 1540, in beginsel ter bescherming bij Westkapelle. Sinds die tijd zijn de rijen met palen uitgebreid over de rest van de Walcherse kust. Tot 1800 bestonden deze paalhoofden uit twee tot drie rijen aaneengesloten palen, met elkaar verbonden door houten latten (reken). Tussen de paalrijen werd steen gestort of opgevuld met riet. Nu bestaan de paalhoofden uit een strandhoofd (stenendam) plus twee paalschermen (paalrijen), vaak ook nog met kopbestorting. De Walcherse polderbestuurders waren zo trots op deze bakens in zee dat ze deze met fraaie namen aanduidden.

vuurtorens

Er zijn weinig vuurtorens op Walcheren. De meest bekende is die van Westkapelle (1817) op de middeleeuwse kerktoren, bijgenaamd Westkapelle Hoog, Hoge licht of Zuiderhoofd. De toren is oorspronkelijk in 1470 gebouwd als bakstenen kerktoren van de Sint Willibrorduskerk. In 1817 heeft men hierop een licht met een roodkleurige bovenbouw geplaatst. Het Noorderhoofd (1875), ook wel het lage licht, de lage vuurtoren van Westkapelle of Westkapelle Laag genoemd, is de tweede vuurtoren in Westkapelle.

De lichtopstanden bij Dishoek dragen de namen Kaapduinen Hoog en Kaapduinen Laag. Deze torens zijn gebouwd in 1950/51. In dezelfde periode is een vergelijkbare vuurtoren bij Zoutelande (Sergeant) gebouwd. Deze vuurtorens vormen samen het een lichtlijn om schepen veilig door de vaargeul van het Oostgat te loodsen. Deze lichtlijn werd reeds in 1866 ingesteld.

Vuurtoren 'Hoge Licht' Westkapelle

THEMA STEDEN EN DORPEN

Kernen

- Historische kernen
- Gekrompen dorpen

Cultuurhistorische objecten

- Kerken
- Begraafplaatsen
- Molens
- Watertoren Domburg
- Mijnenmagazijn Veere, militair gebouw

3.4. Steden en dorpen

De gemeente Veere telt 13 steden en dorpen met elk een eigen historisch karakter. Daarnaast zijn er een tiental gekrompen dorpen, die nog een cultuurhistorische en landschappelijke waarde bezitten.

historische kernen

Er zijn sporen gevonden van Romeinse bewoning op Walcheren tot circa 250 na Christus. Nadat de zee enkele eeuwen vrijspel had op Walcheren, vestigden zich vanaf ongeveer de 6e eeuw opnieuw mensen op de hoger gelegen kreekruggen van het eiland. De meeste dorpen en steden ontwikkelden zich het sterkst vanaf de 11de eeuw tot 13de eeuw door de toename van het aantal parochies en kerken. Voor 1050 stond in Oostkapelle één van de drie moederkerken van de Westmonster in Middelburg. De andere twee stonden in Westkapelle en Oost-Souburg. Rond de kerken zijn ringdorpen ontstaan met een agrarisch karakter. Daarnaast hebben er aan de kust ook enkele stedelijke ontwikkelingen plaatsgevonden (Veere, Domburg en Westkapelle). Vanaf de 14de eeuw ligt de structuur van dorpen en steden voor eeuwen vast. Sommige steden en dorpen zijn de laatste eeuw ontwikkeld tot badplaatsen.

Veere

Veere begon in de 12de eeuw als het gehucht Kampvere. In begin van de 14de eeuw zijn de eerste stadswallen aangelegd. Niet veel later in 1355 kreeg Veere stadsrechten. De tachtigjarige oorlog met Spanje leidde tot een aanzienlijke uitbreiding van de Veerse vestingwerken. In 1810 gaf Napoleon opdracht de vesting uit te breiden met een tweede verdedigingslinie.

Vanaf de 19de eeuw was er sprake van verval en begon een bevolkingsafname door overstroming (1808), bombardement (1809) en economische teruggang.

Domburg

Eind 9de eeuw is de ringwalburg van Domburg (De Duinburg) aangelegd, net zoals bij Souburg en Middelburg. Het centrale wegenpatroon van de burg (huidige 't Groentje en Schuitvlotstraat) is nog steeds herkenbaar in het stratenpatroon. In de 11de eeuw verdween de ringwalburg onder het duinzand. Het nieuwe Domburg ontwikkelde zich daarna als kerkringdorp net ten westen van de burg. In 1223 kreeg Domburg haar stadsrechten. Domburg was in het begin vooral een vissersdorp zonder haven en ontwikkelde zich in de 19de eeuw tot mondaine badplaats. Type-rend voor deze badplaats is de ligging in de duinen, waardoor Domburg een reliëfrijke structuur kent.

Westkapelle

Het oorspronkelijke vissersdorp lag rond 1000 na Christus ongeveer 300 meter verder in zee. In 1223 kreeg het dorp al vroeg haar stadsrechten om de scheepvaart te stimuleren. In de veertiende eeuw legde het stadje in een keur (wet, verordening) het oudste Nederlandse zeerecht vast.

In 1432 wordt begonnen met een 'binnendijk of inlaagdijk' en wordt het dorp in 1458 landinwaarts geplaatst. De dijk is de afgelopen eeuwen herhaaldelijk doorgebroken en weer hersteld. In de 19de eeuw is de dijk meer landinwaarts opgeschoven, verder verwijderd van de zeegeul. Een belangrijk gevolg is het verdwijnen van de havenfunctie van Westkapelle.

Reliëfrijke structuur van badplaats Domburg

Glinten in Westkapelle (Noorderstraat)

Begraafplaats Kerkhofring Zanddijk

De structuur van voorstraatdorp met op de kop een vuurtoren (voormalig kerktoren) is nog duidelijk aanwezig. Samen met de dijk, de kreek en badstrand en de rode daken van de lage bebouwing geeft dit Westkapelle een eigen karakter.

Kerkringdorpen

Aagtekerke, Biggekerke, Domburg, Koudekerke, Oostkapelle, Serooskerke, Zoutelande, Grijskerke, Meliskerke, Gapinge, Zanddijk en de gekrompen dorpen hebben een duidelijk herkenbare dorpsstructuur. Deze bestaat uit een openbare ruimte, waarin centraal de kerk. Het groene hart waar de kerk staat is karakteristiek. Oorspronkelijk was hier de begraafplaats om de kerk, vaak met een muurtje of hekwerk. In enkele dorpen zoals in Oostkappelle, Meliskerke, Serooskerke, Gapinge en vooral Zanddijk is de kerkring niet volledig bebouwd. De geborgenheid van de kerkring is hierdoor beperkter.

Dijk- en wegdorpen

Dijkdorpen, zoals de naam al zegt, zijn ontstaan langs dijken en wegdorpen langs (een kruising van) polderwegen. Dishoek was van oorsprong een klein gehucht van vissers ('Dyckshoecke') aan een gelijknamige zeedijk, die hier omstreeks 1293 moet zijn aangelegd. Het huidige Dishoek kwam pas echt tot ontwikkeling na de inundatie en de ruilverkaveling na 1949. Vrouwenpolder is betrekkelijk laat ontstaan nadat de schorren werden ingedijkt. In één van de nieuwe polders stichtte men in de 14de eeuw een kapel. Niet veel later werd het dorp rond de kapel Vrouwenpolder genoemd.

gekrompen dorpen

Tussen 1572 en 1574 moesten veel dorpen het ontgelden en werden de kerken verwoest. Vaak bleef er niet veel dan een ruïne over. Door geldgebrek bij de dorpingen en de overheid, konden niet alle kerken weer worden hersteld. Met als gevolg dat de (meeste) bewoners vertrokken naar dorpen met een kerk. Een aantal kerkdorpen heeft dit niet overleefd of kromp tot een gehucht. De kerkhoven bleven vaak als allerlaatste overblijfselen achter. De meeste zijn in de negentiende eeuw buiten gebruik gesteld.

In het huidige landschap zijn 10 gekrompen dorpen nog waarneembaar in het landschap: Poppekerke, Boudewijnskerke, Sint Janskerke, Werendijke, Mariekerke, Poppendamme, Krommenhoeke, Hoogelande, Buttinge en Zanddijk. Sommige zijn nog markant aanwezig zoals Mariekerke, soms resteert slechts enkele boerderijen, zoals Boudewijnskerke. Op andere plaatsen ontbreekt bebouwing in het geheel en markeert slechts een structuur van percelen, weggetjes of bosschages op een verhoging de historische plek. In alle gekrompen dorpen bevinden zich onder het maaiveld vaak nog archeologische resten.

silhouetten en landmarks

Het silhouet van de dorpen wordt bepaald door de monumentale (kerk)torens en molens met bijbehorende molenbintoop. Hieraan worden de dorpen al vanaf afstand herkend en krijgen ze een eigen identiteit. Dit silhouet van de dorpen is sterk aanwezig aangezien de meeste bebouwing in de dorpen kleinschalig is. De molens staan meestal aan de rand van de dorpen in het veld waar ze wind kunnen vangen.

De naaste omgeving, de molenbiotoop, kenmerkt zich door lage bebouwing in de windrichting en het ontbreken van hoge bomen. De kerken staan in het hart van het dorp en zijn daardoor zeer markant in het straatbeeld en in het landschap aanwezig. In sommige dorpen zijn de toegangswegen op de kerktorens gericht zoals in Westkapelle, Serooskerke (Torenstraat), Biggekerke en Meliskerke.

In Domburg vormt naast de molen en de kerk ook de watertoren een belangrijke landmark. Deze toren ligt aan de rand van het natuurgebied De Manteling en is ontworpen door Hendrik Sangster en in 1933 gebouwd. Voor de stad Veere is het Mijnenmagazijn langs het kanaal een landmark. Niet zo zeer in hoogte, maar wel wat betreft ligging, omvang en uitstraling een markant object. Dit Mijnenmagazijn als industrieel en militair erfgoed (1916) is geheel uit beton opgetrokken. Het bestaat uit een grote, rechthoekige, hal met een verhoogde middenbeuk die voorzien is van een lichtstraat.

bebouwing

De Walcherse dorpen hebben weinig groei gekend. Bebouwing is kleinschalig en veelal beperkt gebleven tot één bouwlaag met kap. In enkele verder ontwikkelde kernen hebben belangrijke gebouwen zoals het raadhuis en de pastorie twee bouwlagen met kap. Deze historische gebouwen bezitten ook een historisch rijkere architectuur. Het verschil in bouwmassa geeft de hiërarchie aan. De bebouwing in de kern staan meestal met de kap evenwijdig aan de straat. Enkele uitzonderingen, meestal oudere gebouwen, daargelaten.

Molen als landmark en typerende rode dakenlandschap van Westkapelle

De toegangswegen naar dorpskernen kenmerken zich ook door woningen uit begin 20ste eeuw met kappen haaks op de weg. Vooral waar de toegangsweg - vaak in een bocht - over gaat in de kern. Dat is typisch voor Walcherse kernen.

toegangswegen

De toegangswegen met lintbebouwing liggen - net als de dorpen - vaak op de hoger gelegen kreekkruggen. Deze kenmerken zich door een bochtig beloop en wisselende breedten. De bebouwing, rooilijnen en parcelering passen zich daarop aan. De geleidelijke verdichting van de bebouwing en de afname van de groene voortuinen langs de toegangswegen naar de kerkring toe is karakteristiek. In praktisch alle gevallen komen de toegangswegen in de hoeken van het centrale plein uit. Deze aansluitingen zijn meestal beperkt van breedte. De situering van de gebouwen op de hoeken met de toegangsstraten is essentieel. Soms, zoals in Aagtekerke en Gapinge komt de toegang met een haakse bocht tot stand, waardoor de pleinwand gesloten blijft.

rooilijnen en straatprofielen

In de kernen zijn vooral geknikte en flauw slingerende rooilijnen ontstaan. De straatprofielen zijn smal en besloten. De bebouwing is veelal aaneengesloten of is er sprake van smalle gangen.

Langs de toegangswegen staat de bebouwing los van elkaar en vertonen de rooilijnen grotere verschillen. Vooral bij brede en bochtige kreekkruggen verspringen de rooilijnen sterker. Waar de bebouwing verder van de weg liggen zijn voortuinen ontstaan.

Deze zorgen voor een geleidelijke overgang van het landschap naar de dorpskern. De onderlinge zijdelingse afstand van bebouwing aan de randen is relatief groot, zodat er doorzichten naar de open poelgronden en polderlandschap zijn.

glinten

Het woord 'glint' of 'gelint' is van oorsprong middeleeuws en is kort samengevat een afzetting of omheining. De essentie was een omheining met latten of paaltjes langs de stoep van het huis. Het glint omvat in de volksmond niet alleen het hekwerkje maar ook de bestrate ruimte tussen het glint en het huis. De bedoeling was om enige afstand te houden tussen de openbare weg en het woonhuis.

Er zijn verschillende verschijningsvormen in natuursteen, betonnen of houten palen. Ook zijn er luxe volledig smeedijzeren hekwerken, die aan weerszijden van de ingang van de woning worden geflankeerd door 2 twee ijzeren bollen.

Na de verwoesting ten gevolge van het bombardement in WOII werd er tijdens de herbouw van het dorp rekening gehouden met de wensen van de bevolking, en zo verschenen er opnieuw glinten bij de herbouwde huizen. Eind jaren zestig veranderde de mode en velen verwijderden de hekwerken waardoor alleen een stoep overbleef.

kerkhoven en begraafplaatsen

Aanvankelijk werden geestelijke en vooraanstaande personen vooral in de kerken begraven. Dat was niet altijd even hygiënisch, vandaar de uitdrukking "rijke stinker(d)s". Ook werden er graven op de kerkhofjes rondom de kerken aangelegd.

Deze oude kerkhoven zijn als onderdeel van de kerk beschermd als rijksmonumenten. De groenaanleg op de oudere kerkhoven (begraafplaats bij een kerk) bestaat veelal uit gras en een wisselend aantal bomen. De kerktuin is veelal omringd door een lage haag of muurtje.

Begin 19de eeuw werd van overheidswege verboden nog langer in en rond de kerken te begraven. Er ontstonden toen nieuwe begraafplaatsen, meestal aan de rand van steden en dorpen. Feitelijk zijn dit allemaal plaatsen van cultuurhistorisch belang. Veel begraafplaatsen herbergen tevens oorlogsmonumenten en oorlogsgraven met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog. De na ca. 1850 aangelegde begraafplaatsen buiten de toenmalige kom van de nederzetting zijn meestal voorzien van een groenaanleg met paden en randbeplanting.

Ze zijn allemaal (zowel door de ligging, als de grafstenen, oorlogsmonumenten, bijzondere inwoners etc.) van cultuurhistorisch belang. Er zijn enkele bijzondere begraafplaatsen te onderscheiden, vanwege hun ligging of bijzondere graven. Zo verdienen met name de begraafplaats te Domburg, de begraafplaats te Gapinge, de oude begraafplaats van Koudekerke, de oude begraafplaats van Vrouwenpolder, de oorlogsbegraafplaats te Westkapelle en de oude begraafplaats te Zanddijk (Veere) een bijzondere vermelding.

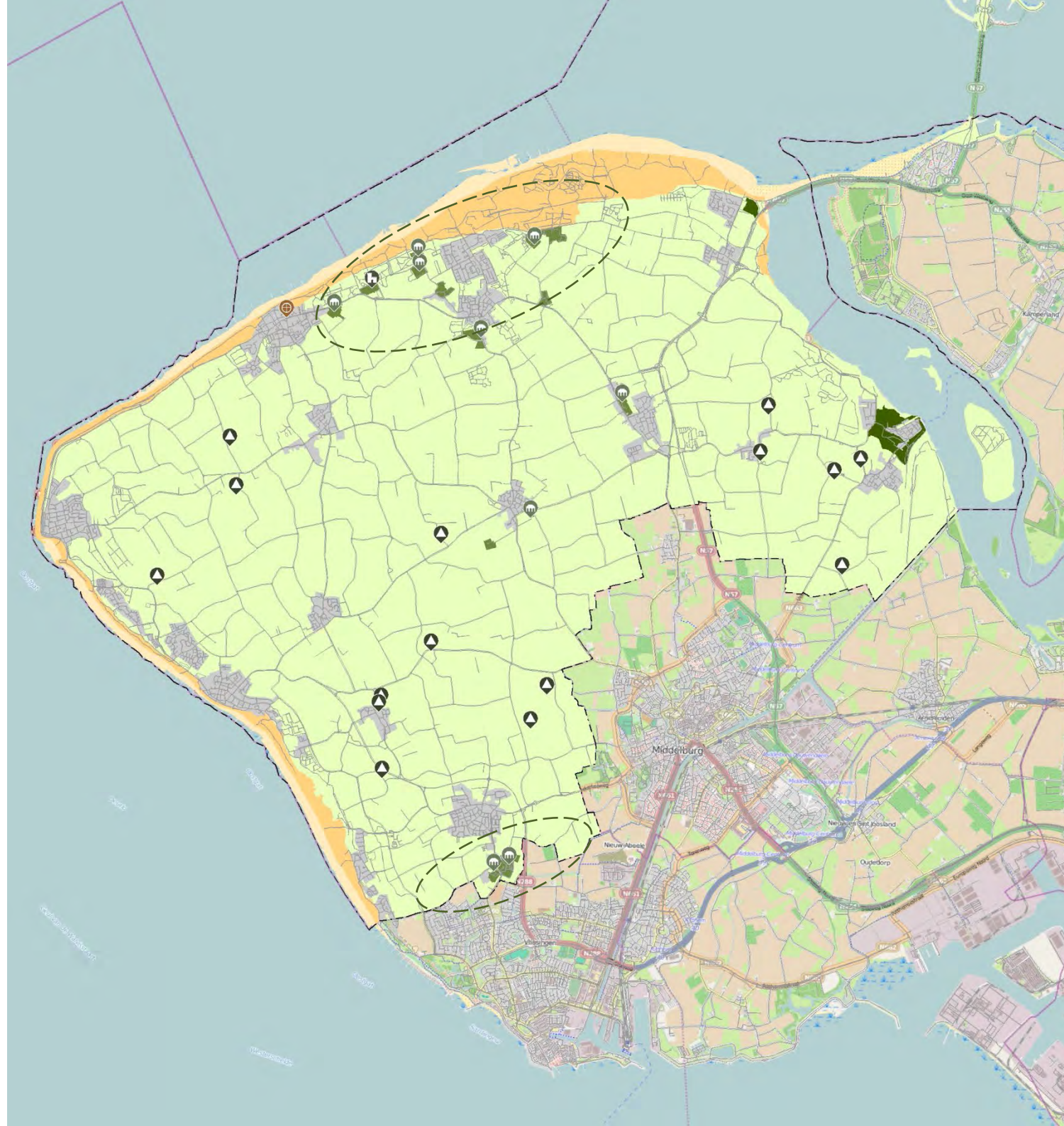
THEMA KASTELEN EN BUITENPLAATSEN

Historische verdedigingswerken

- Ringwalburg Domburg
(AMK en Archeologisch monument)
- Vestingwerken Veere en Fort Den Haak

Kastelen en buitenplaatsen

- Vliedbergen
- Kasteel Westhove
- Buitenplaatsen
- Landgoederen en tuinen
- Landgoedzones

3.5. Kastelen en buitenplaatsen

verdedigingswerken

Het zo strategisch gelegen (schier)eiland Walcheren kent een lange vestingbouwkundige geschiedenis. Zo zijn de drie burgen op Walcheren (Souburg, Middelburg en Domburg = de burg in de duinen) in de 9de eeuw ontstaan uit vluchtburgen en verdedigingswerken tegen de Noormannen. Een ringwalburg had aanvankelijk alleen een verdedigende functie en was opgetrokken uit een aarden wal in een cirkel, met een gracht en een houten palissade.

In de Middeleeuwen werden de Walcherse steden van muren voorzien en vooral in de 16de en 17de eeuw ontstonden deels nog bestaande omwallingen. Middeleeuwse steden werden veelal beschermd door stadsmuren en poorten, zoals rond de stad Veere. Later legde men aarden wallen als verdedigingswerken aan. Ook de Spanjaarden en Fransen lieten hun sporen op dit terrein achter, zoals Fort den Haak (Schans den Haeck) en de Napoleontische verdedigingsring rond Veere.

Tijdens het beleg van Middelburg van 1572 tot 1574 wist het Spaanse bewind verse troepen en levensmiddelen via de noordzijde van Walcheren aan land te krijgen. Om dit in de toekomst te voorkomen werd in 1588 een gebastioneerde, vrijwel vierkante schans gebouwd bij Vrouwenpolder; Fort den Haak. Het fort werd omstreeks 1809 grotendeels ontmanteld door de Engelsen. Thans zijn nog enige aarden wallen zichtbaar. De eerste vestingwerken aan de zuidoostelijke zijde van de stad Veere dateren uit de 14de eeuw en waren vermoedelijk in steen opgetrokken.

Omstreeks 1520 was de stad grotendeels ommuurd. Na 1570 werd de bouw van deze verdedigingswerken voortgezet. Aan de buitenzijde van de oude stadsmuur verrees een vijftal bolwerken. Onder Frans bewind aan het begin van de 19e eeuw werden nieuwe vestingwerken aangelegd rondom de oude. In het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden verminderde het belang van Veere als vesting.

vliedbergen

De oudste kastelen in Zeeland zijn zogenoemde mottekastelen of 'Châteaux au motte'. Dit zijn eenvoudige, meestal houten versterkingen, staande op of bij een opgeworpen aarden heuvel. De vliedbergen herinneren daar nog aan. Dit zijn namelijk in vrijwel alle gevallen middeleeuwse kasteelbergjes. Een vliedberg is een klein, kunstmatig heuveltje, dat in de vroege Middeleeuwen werd opgeworpen om dienst te doen als vluchtheuvel. De vliedbergen die verspreid over het gemeentelijk grondgebied voorkomen, leveren een contrasterend beeld in het vlakke landschap op.

kastelen

Later, vanaf de late 13de eeuw, ging men kastelen van steen bouwen. Vaak hadden deze een versterkte boerderij als oorsprong. Op Walcheren hebben zo'n 14 middeleeuwse kastelen bestaan, zoals Sandenburgh bij Veere en Westhove, Duinbeek en Duno in Oostkapelle. In heel Zeeland zijn er daar nu nog drie van over, waarvan kasteel Westhove (Oostkapelle) er één van is.

Vliedberg Gapinge

Vestingwerken Veere

Buitenplaats 'Der Boede' Koudekerke

buitenplaatsen

Sommige kastelen werden later tot buitenplaatsen en landgoederen omgevormd. De meeste buitenplaatsen komen voort uit vroegere hofsteden en de herenkamer van die boerderijen en zijn eenvoudig van opzet. In de 17de en 18de eeuw werden in de 'Tuin van Zeeland', zoals Walcheren toen werd genoemd, talrijke buitenplaatsen aangelegd. Rijk geworden stedelingen waren de opdrachtgevers en bewoners. Het is de periode van VOC (Vereenigde Oost-Indische Compagnie) en de WIC (West-Indische Compagnie), waarmee regenten hun fortuin maakten. In de winter woonden zij in hun stadshuizen, die soms de allure van paleizen hadden. In de zomermaanden verbleven de patriciërs in hun buitenhuizen op het platteland, vooral recreatief, maar ook vanwege de ongezondheid van de steden.

Die buitenhuizen liepen uiteen van speelhofjes aan de singels rondom de steden tot enorme landgoederen met luthoven. Het totale oppervlak van de Walcherse buitenplaatsen bedroeg in het midden van de 18de eeuw meer dan 2.000 hectare. In de hoogtijdagen bevonden zich zo'n 270 buitenplaatsen op het eiland. De Franse Tijd bracht armoede en verval en vele buitenplaatsen werden afgebroken. Vanaf toen verdwenen de buitenplaatsen vrijwel allemaal, hoewel er in de negentiende eeuw ook enkele nieuwe buitens (zoals Schoonoord, Ipenoord en Eikenoord in de Manteling bij Oostkapelle) bijkwamen.

De buitenplaatsen kenden een eigen tuincultuur. De tuinen kennen vaak een geometrisch aangelegde inrichting. Midden 18e eeuw wordt deze formele stijl gaandeweg vervangen door de landschapsstijl met golvende paden en vijvers en weelderige begroeiing.

Voor de aanleg werden in enkele gevallen architecten, aannemers en kwekers aangetrokken, maar het grootste deel van de tuinen en huizen kwam tot stand onder leiding van een ambachtsman uit de stad. De meeste huizen en tuinen waren eenvoudig opgezet en ingericht. Uitzonderingen -in de 18de eeuw- waren luxueuze buitenplaatsen als Sint Jan ten Heere bij Aagtekerke, Rijnsburg (Oostkapelle), het Huis Oostkapelle te Oostkapelle en Ter Hooge bij Middelburg. Buitenplaatsen als Hoogduin bij Domburg en Triton bij Koudekerke waren voorbeelden van een gemiddeld buitenverblijf.

Hoewel de laatste 17de en 18de eeuwse tuinen bij de inundatie van Walcheren in 1944 verdwenen, zijn hier en daar restanten en reconstructies terug te vinden. Het in origine 17de-eeuwse Duinbeek en het 19de-eeuwse buiten Berkenbos bij Oostkapelle worden particulier bewoond en hebben nog parkachtige tuinen. Domburg en Oostkapelle tellen diverse 19de en 20ste-eeuwse villa's met grote tuinen. De tuin in Engelse landschapsstijl bij de buitenplaats Welgelegen in Serooskerke werd na de Tweede Wereldoorlog opnieuw aangelegd.

Oorspronkelijk waren buitens en landgoederen uitgebreider en groter. De parkachtige aanleg en verwevenheid met het landschap is deels bewaard gebleven en deels overgegaan in natuur en recreatiegebied. Landgoedzones zoals de Manteling zijn een concentratie van bij voorkeur aaneengesloten landgoederen, buitenplaatsen en omliggend landschap.

Kasteel Westhove Oostkapelle

THEMA WOII EN WEDEROPBOUW

Landfront WOII (Verdedigingsbereik Vlissingen)

Tankgracht

Kazemat, bunkers, e.d.

Stroomgaten

Doorbraak door bombardement

Wederopbouw (Reconstructieplan 1946)

Landschapsinrichting / beplantingsplan Walcheren

Grotere open ruimten

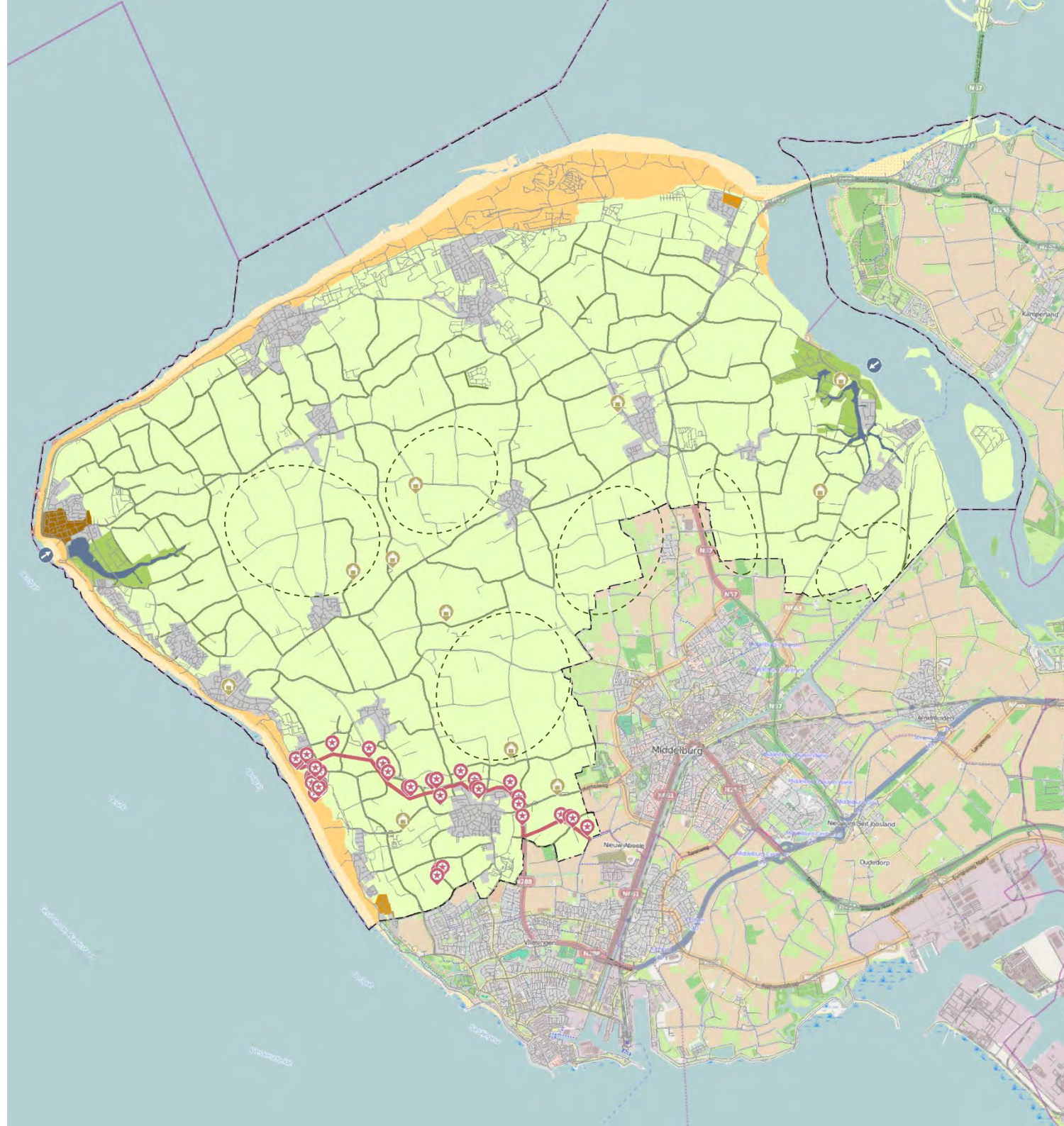
Kreekrestanten

Natuur-, bos- en recreatiegebieden rondom kreekrestanten

Herbouwde kern Westkapelle

Eerste vakantieparken (Vebenabos en Breezand I)

Noodboerderijen

3.6. WOII en Wederopbouw

In de lange geschiedenis van Walcheren is de periode van de Tweede Wereldoorlog en de wederopbouw één van de meest ingrijpende geweest. Bombardementen en beschietingen hebben veel schade aangericht in steden en dorpen. De inundatie van het eiland heeft het gehele landschap met kleinschalige verkaveling en karakteristieke begroeiing vernietigd. De wederopbouw en herinrichting van Walcheren heeft een nieuw landschap doen ontstaan dat grootschaliger en opener is, maar wel met een samenhang van nieuw en oud, van doelmatigheid en landschapbeleving. Het in de oorlog geïnundeerde deel van het eiland is in 1953 niet opnieuw overstroomd, waardoor de inrichting van het huidige Walcheren voornamelijk gebaseerd is op het Reconstructieplan Walcheren van 1946. Deze moderne vorm van stedenbouw en landschapsinrichting is van grote cultuurhistorische waarde en als zodanig door het Rijk geselecteerd als Wederopbouwgebied.

bunkers en verdedigingswerken WOII

De belangrijkste nog aanwezige verdedigingswerken dateren uit de Tweede Wereldoorlog. Her en der verspreid in het Walcherse landschap zijn nog diverse objecten uit deze periode (1940-'45) terug te vinden.

De Duitsers bouwden vanaf 1942 aan de West-Europese kusten aan hun Atlantikwall, een Duitse verdedigingslinie vanaf de Noordkaap tot de Frans-Spaanse grens. Op Walcheren was deze verdeeld in de sectoren Freie Küste Walcheren en Verteidigungsbereich Vlissingen.

Dit Verteidigungsbereich was opgezet om de Westerschelde te kunnen beheersen. In twee jaar tijd werden in totaal 202 bomvrije bunkers gebouwd. Een belangrijk deel daarvan lag aan het Seefront (ruwweg de kust van Walcheren tussen Valkenisse en Rammekens). Deze bunkerlinie was bedoeld om landingen door de geallieerden vanuit zee tegen te gaan. Daarnaast was er het Landfront dat van Rammekens via Abeele langs Koudekerke naar de duinen bij Valkenisse liep. Deze verdedigingslinie (ter bescherming van Vlissingen) werd gevormd door een tankgracht, tankmuur en zogenoemde Höckerhindernisse (drakentanden), onder andere nog aanwezig bij Valkenisse). Van het Verteidigungsbereich Vlissingen is het Landfront nog grotendeels aanwezig. In 2012 zijn meerdere elementen van het Landfront aangewezen als Rijksmonumenten. Het landfront met tankgracht is op het grondgebied van de gemeente Veere inmiddels deels ontsloten door een recreatief fietspad.

Ook op de rest van het Veerse grondgebied zijn restanten van WOII te vinden, zoals in de Manteling. In Oranjebosch en Oranjezon staan nog enkele bunkers en zijn aarden wallen, greppels e.d. te vinden. De Duitse bezetter legde tijdens de Tweede Wereldoorlog langs de noordkust van Walcheren ook een spoorlijn aan. Deze werd benut voor het transport van materialen voor bunkerbouw, bevoorrading van de bunkers en zware munitie. Na de oorlog is de lijn gebruikt voor het herstel van de dijk bij Westkapelle. Het tracé van deze spoorlijn is gedeeltelijk nog te herkennen in het onverharde Mantelingepad.

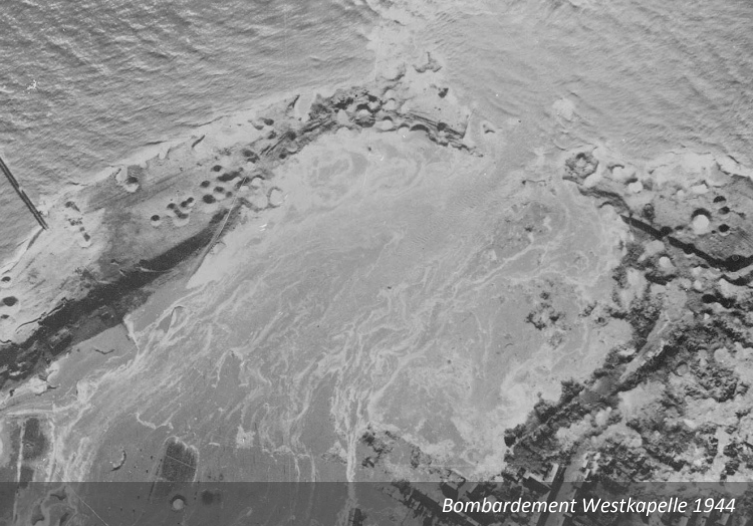
stroomgaten uit WO II

Walcheren kent vier stroomgaten die ontstaan zijn na het bombardement op de dijken aan het eind van WO II, ten behoeve van het onderwater zetten van Walcheren. Het zijn de stroomgaten bij Rammekens, De Nolle (Vlissingen), Westkapelle en Veere. Het plan was om de stroomgeulen met aarde te vullen en als landbouwgrond te benutten. Tegen deze plannen in stelde de Snelcommissie in het reconstructieplan 'Het Nieuwe Walcheren' (1946) voor om de kreekrestanten te behouden en de gebieden rondom de krekken als natuur-, bos- en recreatiegebieden in te vullen.

reconstructieplan Walcheren

De 'Snelcommissie Walcheren' (Provinciale Planologische Dienst) bestond uit planologen, bosbouwkundigen, landbouwkundigen, cultuurtechnici, waterbouwers van bestuurlijke en ambtelijke organisaties hebben in 1945/'46 een reconstructieplan opgesteld.

Het plan ging uit van een algehele herverkaveling waarbij het kleinschalige verkavelingspatroon vervangen werd door een grootschaliger, rationeler patroon. Daarbij is het kronkelige patroon van smalle wegen en paden vervangen door verschillende functionele en verder uit elkaar gelegen wegen. De wegen en dorpen zijn als vanouds op de kreekkruggen gesitueerd, de landbouwgronden op de lagere komgronden. De poelgebieden hebben hun hobbelige karakter verloren. Alleen bij Kleverskerke is een deel van het oude landschap bewaard gebleven.

Bombardement Westkapelle 1944

Herstelwerkzaamheden, afsluiting stroomgat

Wederopbouw Westkapelle

Bij de herverkaveling is het karakter van de besloten kreekkruggen in een nieuwe vorm teruggebracht door langs de wegen op de kreekkruggen dichte singels of hagen te planten, voor een belangrijk deel bestaande uit meidoorn. Hoge beplanting op de hogere gronden en geen beplanting zoals struiken en heggen in de lager gelegen open gebieden. Met het uiteindelijke ontwerp verdween de typerende kavelgrensbeplantingen (het zogenaamde heggenlandschap), waardoor het landschap opener werd. De wegen op de kreekkruggen werden met bomen en struiken omzoomd, maar de wegen in de poelgronden, de laaggelegen graslandgebieden, bleven onbeplant. Door dit stramien van wegbepanting werden de hoofdstructuren van het landschap helder en 'leesbaar' gemaakt.

De waterhuishouding van het eiland met de watergangen bleef grotendeels in stand, maar werd verbeterd waardoor grasland kon worden omgezet tot bouwland.

De Snelcommissie had in haar plannen een modern landschap voor ogen met een duidelijke historische dimensie, zowel geschikt voor intensievere landbouw als voor toenemende recreatieve doeleinden. De oude landgoederen zijn zoveel mogelijk behouden en versterkt, met name de omringende tuinen en bossen. De vele verdwenen buitenplaatsen zijn in de vorm van wederopbouw boerenhoeven en nieuwe buitens in het landschap ingepast.

noodboerderijen

Veel boerderijen zijn aan het einde van de Tweede Wereldoorlog verwoest door bombardementen, sloop en inundatie. Het heeft langer dan een jaar geduurd voor de dijkgenen weer gesloten werden en het water kon worden weggepompt, zodat de mensen terug konden komen. Om de mensen weer onderdak te bieden heeft de overheid in het kader van het Reconstructieplan op Walcheren meer dan 300 noodboerderijen laten bouwen. Deze boerderijen geven een goed beeld van de ontwikkelingen in de agrarische sector en de architectuuropvattingen van die wederopbouwtijd. Ze zijn zodoende van cultuurhistorisch belang.

De eerste boerderijen zijn nog primitief en eenvoudig, maar alles wat noodzakelijk is, was er: een woonkamer, een keukentje en slaapkamertjes, net groot genoeg voor het hele gezin. De noodboerderijen lijken op elkaar, maar toch waren er verschillen. Ze waren veelal met beperkte middelen en bouwmaterialen vervaardigd. Kenmerken voor deze bebouwing zijn de traditionele bouwwijze, vormtaal en materiaalgebruik zoals baksteen, hout en gebakken dakpannen. Soms werden de woningen afgedekt met een lessenaarsdak bedekt met asfaltpapier. Het kleurgebruik is lichte geel/rode baksteen, rode pannen, witte kozijnen, groene en zwarte deuren, ramen en luiken. De gebouwen hebben meestal één bouwlaag met (flauw) hellende daken. De schuren en bergingen hebben vaak zwarte, soms groene of gele houten wanden, rode pannen en witte dakranden en omlijstingen. De meeste zijn gesloopt en vervangen door nieuwe boerderijen. Binnen het gebied van de gemeente Veere staan er nog een aantal met historische, landschappelijke en architectuurhistorische waarde.

RECONSTRUCTIEPLAN WALCHEREN

Plan en dwarsprofielen

Snelcommissie Walcheren 1946

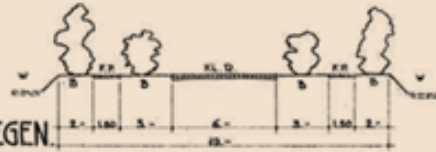
WALCHEREN.

DWARSPROFIELEN WEGEN.

SCHAAL 1:400.

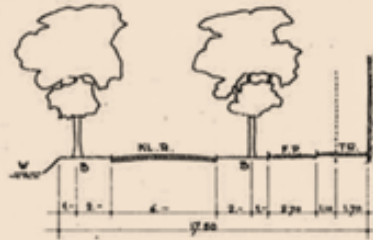
PRIMAIRE WEG.

Nieuwland - Souburg.

SECUNDAIRE WEGEN.

Middelburg - Souburg.

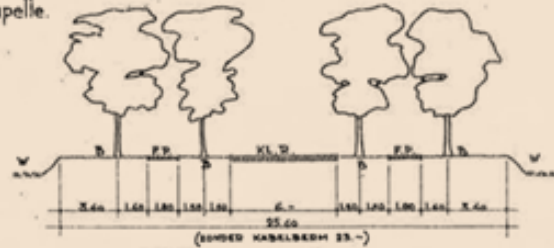
Middelburg - Veere.

Middelburg - Serooskerke.

Serooskerke - Oostkapelle.

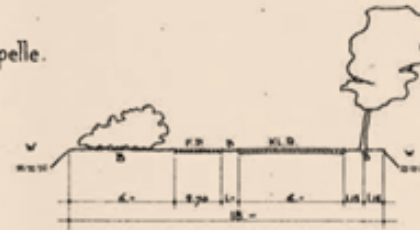
Normaal profiel.

Oostkapelle - Domburg.

Middelburg - Zoutelande.

Zoutelande - Westkapelle.

LANDWEGEN.

Weide-profiel. (11x1 geval)

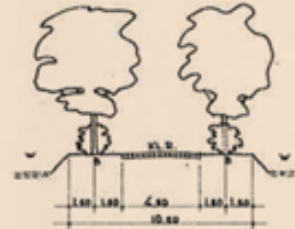

Westkapelle - Domburg.

TERTIAIRE WEGEN.

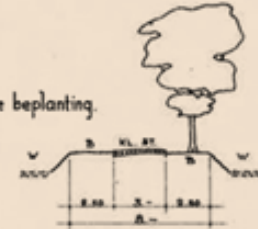
Normaal profiel.

Normaal - profiel.

Norm. prof met intensieve beplanting.

Westkapelle - Aagtekerke.

Westkapelsche profiel.

RECREATIEWEG.

Wisselend profiel.

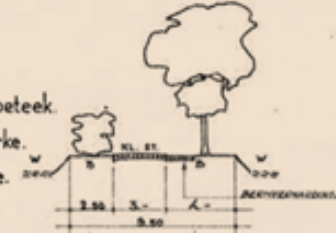

Landweg met interloc. beteek.

Grijpskerke - Koudekerke.

Serooskerke - Aagtekerke.

Gapinge - Driewegen.

VERKLARING.

- B = BERM.
- F.P. = FIETSPAD.
- KL.D. = KLINKERDUG.
- KL.ST. = KLINKERS OF EVENT. STEENSLAG.
- S.P. = SUIJTERPAD.
- W = WATER.

ALLE MATEN IN METERS.

wederopbouw Westkapelle

Westkapelle was tengevolge van de geallieerde bombardementen op het dorp en de dijk zwaar getroffen en grotendeels verwoest. Vanaf 26 februari 1945 werd het puinruimen door de dienst Wederopbouw uitgevoerd. Voor de bevolking werden houten noodwoningen, een noodkerk, een noodschool en noodwinkels gebouwd, noordelijk van de Krekelstraat.

Toen het puin was geruimd werd vanaf 1947 begonnen met de herbouw van Westkapelle op basis van het ontwerp van de Haagse architect D. Roosenburg en aannemer W. Roelse. Uitgangspunt was de gespaard gebleven bebouwing en de typische stratenpatroon (voorstraatdorp). De eerste huizen in de Zuidstraat waren in oktober 1947 gereed. Nog dat jaar werden tweehonderd huizen gebouwd. Het plan was na uitvoering een harmonisch geheel geworden door de toepassing van rode bakstenen en rode dakpannen voor de woningen. Deze woningen hebben één bouwlaag waarboven een zolder. De openbare gebouwen hebben dezelfde kleur baksteen, maar zwarte dakpannen. De architectonische kenmerken zijn ook aanwezig bij de wederopbouwhuizen in andere dorpen zoals Zoutelande.

De gehele straatinrichting met rabatstroken en privé stoepen ('Westkappelse glinten'), maar zonder trottoirs, dateert ook uit de wederopbouwfase. Naast de woningen zijn ook het nieuwe stadhuis, de N.H. kerk en het dorps huis 'Westkapelle herrijst' kenmerkend van deze wederopbouwperiode.

Opkomst recreatie

Na de oorlog en reconstructie van Walcheren, nam de welvaart geleidelijk toe. Daarmee werd de kust van Walcheren steeds interessanter voor toerisme. Het aantal campings nam toe en ook de behoefte aan vaste vakantiewoningen nam toe. Breezand I bij Vrouwenpolder en het Vebenabos bij Dishoek zijn de eerste grotere parken met vakantiewoningen in Zeeland. Beiden parken zijn nog steeds herkenbaar door samenhang, bebouwingsvorm, situering en beplanting.

In 1949 wordt er een uitbreidingsplan vastgesteld voor 65 woningen in Breezand en in 1950 koopt de gemeente een brede strook grond aan de zuidzijde van de Vroonweg (toen nog Betonweg). Het park rond de huisjes is ontworpen door landschapsarchitect Christiaan Pieter Broerse (1902-1995), oorspronkelijk afkomstig uit Serooskerke.

De Stichting Vebebabos werd in 1947 een feit als onderdeel van de stichting 'Nieuw Walcheren'. Van een gift door de V.B.N.A. (de Vereniging tot Bevordering van de Nederlandsche Aardappelhandel) werd een recreatieoord gesticht nabij Koudekerke. Het gebied kreeg de naam V.B.N.A.-bos en is gerealiseerd op de hoge gronden achter de duinen bij Dishoek.

Bunker en Tankgracht Landfront

Gerestaureerde Noodboerderij Landschuurweg bij Veerse Kreek

Wederopbouwarchitectuur Westkapelle

4. WAARDERING

4.1 Toelichting

De verschillende cultuurhistorische gebieden, structuren en objecten vertegenwoordigen gezamenlijk voor een belangrijk deel de ruimtelijke kwaliteit van Veere. Uitgangspunt is niet om een 'stolp' over deze elementen te zetten, maar wel om te kijken of deze elementen een bijdrage kunnen leveren aan ruimtelijke plannen en ontwikkelingen. Dit verbetert de kwaliteit van de leefomgeving en stimuleert de economie.

De waardering heeft tot doel onderscheid aan te geven in de mate waarin de gemeente rekening houdt met de verschillende cultuurhistorische elementen bij het uitvoeren van projecten en bij het opstellen van ruimtelijke plannen (bestemmingsplannen, structuurvisies, beeldkwaliteitplannen, etc.). Afhankelijk van de toegekende mate aan cultuurhistorisch belang kunnen prioriteiten gesteld worden en kan een nadere ruimtelijk historische afweging of onderzoek wenselijk of zelfs noodzakelijk zijn. Bij het waarderen van cultureel erfgoed is onderscheid gemaakt tussen waardevaste en waardevolle elementen.

4.2. Waardevaste en waardevolle elementen

De waardevaste objecten en structuren hebben door hun beschermde status op basis van de Monumentenwet een bijzondere positie. Hun waarde stijgt uit boven het lokale belang. Ze vertegenwoordigen een bepaald aspect uit de Nederlandse (bouw)historie. Bovendien hebben deze waardevaste elementen een belangrijke invloed op de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de omgeving.

beschermde stadsgezicht

Zowel de kern als de vestingwerken van Veere zijn door het Rijk aangewezen als beschermd stadsgezicht (bijlage 2). De beschermde status is in het bestemmingsplan 'Stad Veere' (30 mei 2013) bekrachtigd en uitgewerkt. In dit bestemmingsplan ligt het accent vooral op het behouden van het bestaand gebruik en vorm van gronden en opstallen.

rijksmonumenten

De gemeente telt 351 Rijksmonumenten (bijlage 1), waarvan een aantal onderdeel is van een complex of ensemble. Bij planvorming worden de Rijksmonumenten beschermd door de Monumentenwet. Het doel van de gemeente is om Rijksmonumenten in waarde te behouden en waar nodig te herstellen. Uitgangspunt is dat de monumentale status niet belemmerend mag zijn voor ontwikkelingen ter verbetering van het functioneel gebruik van een monument.

waardevolle gebieden en structuren

Aanvullend op de monumenten en het beschermd stadsgezicht kent Veere ook andere cultuurhistorisch waardevolle gebieden, structuren en objecten. Ook deze waardevolle elementen hebben een belangrijke rol bij de ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit. Deze waardevolle elementen zijn bijzondere of kansrijke cultuurhistorische kwaliteiten die vaak nog onvoldoende bekend zijn. In hoofdstuk 3 zijn per thema de waardevolle elementen beschreven.

waardevolle gebouwen

Naast de gebieden en structuren zijn er meerdere waardevolle panden geïnventariseerd (bijlage 4). Daarbij is gebruik gemaakt van Monumenten Inventarisatie Project. Deze omvat vooral jongere panden uit de periode 1850-1940. Deze panden bezitten beeldbepalende kwaliteiten en cultuurhistorische waarden die van betekenis zijn voor de directe omgeving.

Bij een gaaf en bijzonder pand is er in de eerste plaats het streven naar behoud zonder dat dit betekent dat ontwikkeling onmogelijk wordt. Het doel is sloop te voorkomen, de omgeving herkenbaar te houden, en draagvlak en bewustwording van de waarde van de individuele gebouwen te bevorderen zonder dat aan het gebouw een beschermde status toegekend wordt.

4.3. Waardering

Zowel de waardevaste als de waardevolle elementen kunnen geschaald worden in een bepaalde mate aan waardering. Het gaat niet alleen om de geschiedkundige inhoudelijke waardering, maar ook over de beleevingswaarde, de fysieke aanwezigheid en de huidige en toekomstige gebruikswaarde.

Alle elementen met een bepaalde waardering zijn op de waardenkaart behorende bij deze structuurvisie weergegeven (bijlage 5). Daarbij is naast de waardering tevens inzichtelijk gemaakt welke beleidsrichtingen van toepassing zijn.

GEBIEDSGERICHTE WAARDERING

 Beschermd stadsgezicht Veere

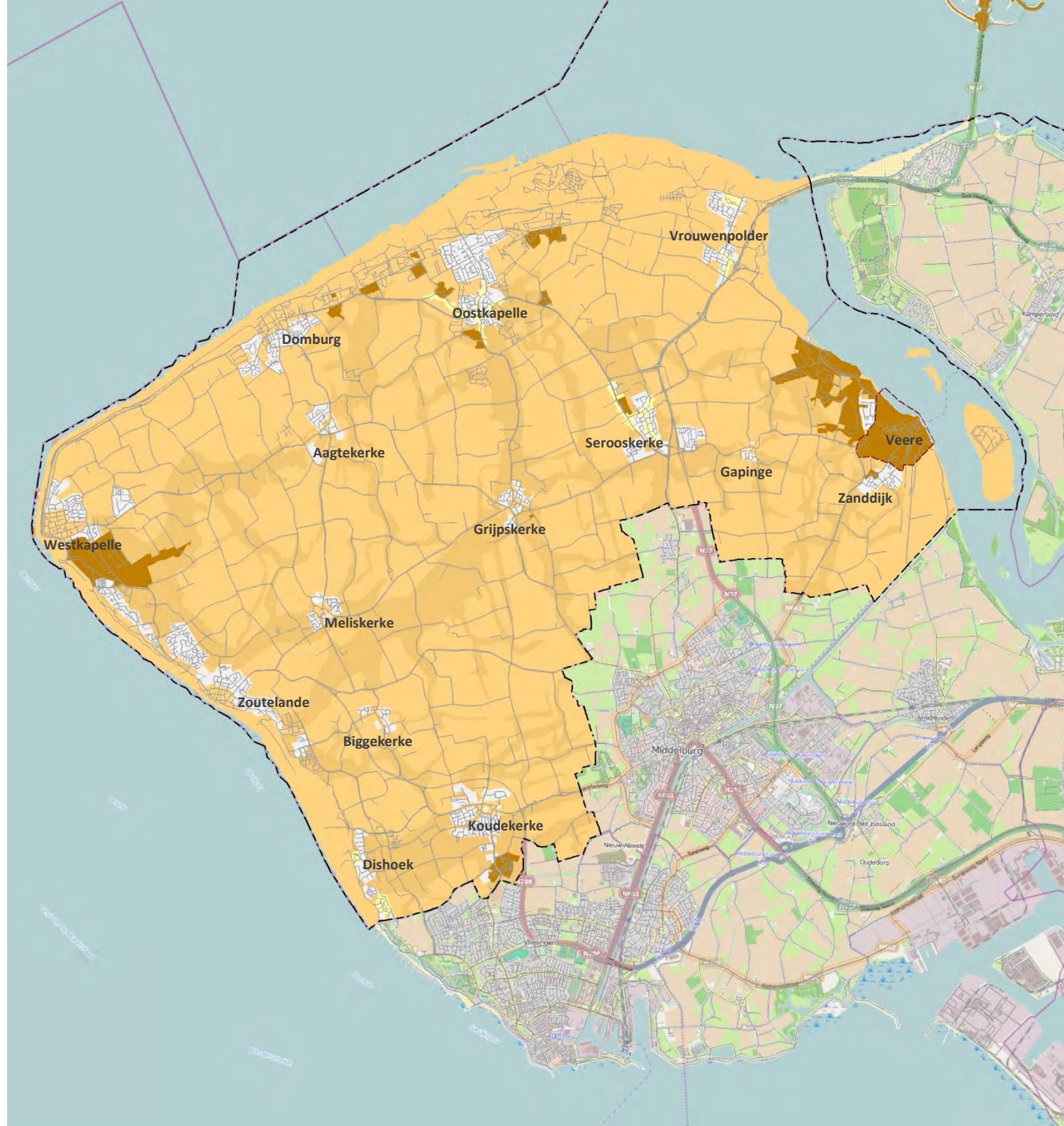
 Gebieden met zeer hoge waarde

 Gebieden met hoge waarde (kreekruggen in donkere tint)

 Gebieden met waarde

 Gebieden met beperkte waarde

Voor een gedetailleerd overzicht zie bijlage 5 met de beleidswaardenkaart (1:25.000) waarop ook de cultuurhistorische elementen (objecten en structuren), de waardering en de bijbehorende beleidsrichtingen zijn weergegeven.

elementen met zeer hoge waarde

Dit zijn de objecten, structuren en gebieden die identiteit geven aan Veere. De historische betekenis en situatie is herkenbaar en bijzonder gaaf. Op nationaal en op internationaal niveau zijn de kernkwaliteiten van deze gebieden relatief zeldzaam. Het is vanzelfsprekend dat alle waardevaste elementen (rijksmonumenten en beschermd stadsgezicht) de hoogste waardering krijgen. Ontwikkelingen zijn mogelijk als ze beogen de cultuurhistorische waarden optimaal te benutten door deze in stand te houden dan wel te versterken. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten mogelijk blijven binnen de historische context. Aangewezen als elementen met zeer hoge waarde zijn:

- Kern en vesting Veere (beschermd stadsgezicht)
- De kreekrestanten en omliggend natuur-/bosgebied als herinnering aan de bombardementen en stroomgaten.
- Buitenplaatsen met landgoederen en tuinen.
- De Deltawerken met de Oosterscheldekering, Neeltje Jans en het ir. J.W. Topshuis.
- Landfront WOII (Verdedigingsgebied Vlissingen).
- Alle Rijksmonumenten (bijlage 1)

elementen met hoge waarde

De historische context van deze elementen is nog gaaf en er is sprake van waarde op regionaal niveau. Er is een hoge mate van zeggingskracht. Initiatieven kunnen aangegrepen worden om cultuurhistorische waarden, daar waar mogelijk en nodig, te benutten en verder te versterken.

Aangewezen als elementen met hoge waarde zijn:

- Landschap van kreekkruggen en poelgronden.
- Wederopbouw landschap (Reconstructieplan 1946).
- Stranden en met name de paalhoofden.
- Historische kernen:
  - o Domburg (historische badplaats);
  - o Westkapelle (voorstraatdorp/wederopbouw);
  - o Biggekerke (kerkring);
  - o Zanddijk (gekrompen dorp en kerkhof).
  - o Zoutelande (badplaats);
  - o Koudekerke (kerkring);
  - o Meliskerke (kerkring);
  - o Aagtekerke (kerkring);
  - o Grijskerke (kerkring);
  - o Gapinge (kerkring).
- Het gekrompen dorp Mariekerke.
- Vestingwerken Fort den Haak.
- Zeedijken Westkapelle, Zoutelande en Veerse Gatdam als kenmerk van nijverheid en de lange strijd met de zee.
- Het Kanaal door Walcheren (bijzonder MIP gebied).
- Oude bestaande polderdijken rond Vrouwenpolder en Oostkapelle als onderdeel van ingepolderd landschap.
- Historische boerderijen categorie A SHBO.
- Meerdere kleine noodboerderijen.
- Kerkhoven en begraafplaatsen Domburg, Gapinge, Hoogelande, Koudekerke en Vrouwenpolder en Oorlogsbegraafplaats in Westkapelle.
- Gemeentelijke cultuurhistorisch waardevolle panden (bijlage 4)

elementen met waarde

Het aanwezige erfgoed is een weerslag van de plaatselijke historische ontwikkeling en als zodanig onderdeel van het de cultuurhistorie van Veere. Het gebied of element draagt bij aan de lokale identiteit. Ontwikkelingen bieden een kans om de kwaliteit te verbeteren. Aangewezen als cultuurhistorisch redelijk waardevol zijn:

- Historische kernen:
  - o Oostkapelle (kerkring);
  - o Serooskerke (kerkring);
  - o Vrouwenpolder (dijkdorp);
  - o Dishoek (dijkdorp).
- De gekrompen dorpen:
  - o Poppekerke;
  - o Boudewijnskerke;
  - o Sint Janskerke;
  - o Werendijke;
  - o Poppendamme;
  - o Krommenhoeke;
  - o Hoogelande;
  - o Buttinge.
- Vakantieparken Vezenbos en Breezand I
- Historische boerderijen categorie B SHBO.
- De Veerse weg als oudste verharde weg.
- De nog in gebruik zijnde kerkenpad bij Koudekerke.
- De historische betekenis van het waternetwerk met schuivlotten, sprinklen en watergangen.
- De lichtopstanden Kaapduinen en De Sergeant die geen rijksmonument zijn maar wel belangrijk onderdeel uitmaken van de lichtlijn van het Oostgat.
- Meerdere kerkhoven en begraafplaatsen.

5. VISIE

5.1. Cultuurhistorie biedt kansen

Het cultureel erfgoed biedt mogelijkheden voor ons allemaal. Mensen wonen en werken met plezier in Veere en komen graag op bezoek. De mooie stranden, de unieke natuur, het landschap met bijzondere dorpskernen en de vele wandel- en fietsroutes hebben een aantrekkingskracht op nationaal en internationaal niveau. Investeren in de belevings- en gebruikswaarde van erfgoed geeft een impuls voor toerisme, maar verbetert ook de woon- en leefomgeving. Ruimtelijke projecten worden veel aantrekkelijker wanneer cultuurhistorische kenmerken worden gebruikt in de planvorming. Het gaat dan bijvoorbeeld om het versterken van de identiteit van een gebouw of gebied door er weer een bestemming aan te geven.

Het economisch belang hangt dus sterk samen met cultuurhistorie. Onze gemeente heeft unieke eigenschappen waarmee wij ons onderscheidend in de markt kunnen zetten. Door de combinatie met eigenheid en kwaliteit leidt cultuurhistorie tot een hogere marktwaarde. In diverse studies is aangetoond dat het economisch rendement van investeringen in erfgoed positief is³.

Wij richten ons op de toekomst en anticiperen op ontwikkelingen die al plaatsvinden. Een toekomst waarin de bestaande kwaliteiten van Veere worden behouden en zich verder ontwikkelen. Welke plekken gaan we koesteren en behouden, en op welke plekken is er plaats voor ontwikkeling (*'Structuurvisie gemeente Veere 2025', september 2012*).

behoud door ontwikkeling

Om het uitgangspunt van 'behoud door ontwikkeling' gestalte te geven moet dat vorm krijgen in verdere beleids- en/of planuitwerking. In bestemmingsplannen worden de kenmerken van het cultureel erfgoed benoemd en gekoppeld aan nader onderzoek. Hiermee zijn de cultuurhistorische kernkwaliteiten planologisch gewaarborgd.

Voor nieuwe ontwikkelingen zijn ideeën van initiatiefnemers, bewoners en ondernemers zeer belangrijk. Daarom gaat de gemeente graag het gesprek aan om ontwikkelingen een kans te geven. Hiervoor is het soms nodig om af te wijken van het bestemmingsplan. Dat betekent dat vooraf duidelijk moet zijn wat de kwaliteiten zijn en welke visie de gemeente heeft. Deze structuurvisie biedt houvast en argumentatie bij afwijking van het bestemmingsplan. Het uitgangspunt is dat met respect en zorgvuldigheid wordt omgegaan met het aanwezige erfgoed.

De concrete afwegingen van wat er vanuit cultuurhistorisch perspectief op een specifieke plek vervolgens wel of niet wenselijk is, is afhankelijk van het soort plan en de ter plaatse aanwezige cultuurhistorische waarden. Wanneer een initiatiefnemer plannen heeft om te investeren in een waardevol gebied of object, kan de cultuurhistorie richtingen aandragen die met respect voor de geschiedenis en het karakter van een gebied of object in een plan kunnen worden omgezet. De dialoog is daarom minstens zo belangrijk als het vastleggen van de waarden en onderzoeksplicht of -afweging in een bestemmingsplan.

³ Publicaties *'Eigen Haard is goud waard'* (Kenniscentrum Triple E., 2008) en *'Investeren in Monumenten 2010'* (Nationaal restauratiefonds, 2010)

5.2. Beleidsaccenten

Het gaat bij onderstaande beleidsaccenten om onderwerpen die een bijzondere betekenis hebben en waar de gemeente extra aandacht aan geeft. Deze extra aandacht zal zich vooral uiten in prioriteit stellen aan de cultuurhistorische waarden bij eventuele ontwikkelingen. Daarnaast zal de gemeente zich op allerlei manieren inzetten en waar mogelijk uitvoering geven ten behoeve van behoud door ontwikkeling aangaande deze accenten.

beleidsaccent 1: Cultuurhistorisch landschap

Het landschap vormt zowel landschappelijk als cultuurhistorisch een waardevol gebied. De ontstaansgeschiedenis met kreekruggen en poelgronden, de unieke kustzone en de diverse kernen maken van Walcheren een divers landschap. Door het typische coulisselandschap ziet men achter en tussen de beplanting landschaps- en cultuurhistorische elementen zoals duinen, kerktorens, molens en bunkers verdwijnen en even later weer verschijnen. Een belangrijk uitgangspunt is het behoud of versterken van de aanwezige landschappelijke contrasten en herkenbaarheid van de diverse kwaliteiten.

De Landschapsvisie van Veere (2009) biedt een uitgebreide weergave van de landschappelijke kernkwaliteiten en ontwikkelkaders. De landschappelijke kwaliteiten worden nader geborgd in het bestemmingsplan 'Buitengebied Veere' door specifieke regelgeving en een landschappelijke inpassing die voor verschillende activiteiten en wijzigingen moet worden aangetoond. Om te zorgen voor een eenduidige en consequente beoordeling van al deze plannen is hiervoor bij de Landschapsvisie een leidraad opgesteld.

beleidsaccent 2: Ruimtelijke kwaliteit historische kernen

De ruimtelijke structuur van de historische kernen en de schaal en uitstraling van bebouwing bieden inzicht in de Veerse geschiedenis en cultuur.

Grotere (bouw)plannen hebben snel invloed op de kwaliteit en beleving van de kernen. De laatste jaren zijn ontwikkelingen binnen en buiten de bestaande kernen vooral gericht op inbreidingen. Kernen zullen in de toekomst niet meer zo snel uitbreiden in de vorm van grote vlekken. Juist bij kleinschalige inbreidingen is kennis van de ruimtelijke structuur en historische context belangrijk om te voorkomen dat de samenhang en herkenbaarheid verloren gaan. Daarbij is ook de verwevenheid met de landschappelijke structuur en patronen een belangrijk gegeven. Ruimtelijke ontwikkelingen dienen uit te gaan van specifieke kernkwaliteiten van een kern en de omliggende landschappelijke kwaliteiten. De kernkwaliteiten zijn:

- Eigenheid van individuele kernen.
- Historische schaal, structuur en bebouwing.
- Relatie kern en toegangswegen/lintbebouwing.
- Herkenbaarheid silhouet met beeldbepalende bebouwing zoals kerktorens, molens en andere gebouwen.

Het is goed als we voor de historische dorskernen nadere eenduidige ontwikkelgerichte spelregels opstellen ten behoeve van verdere organische ontwikkeling van de kernen.

beleidsaccent 3: Wederopbouw

In de geschiedenis van Walcheren heeft de wederopbouwperiode een belangrijke invloed gehad op de ruimtelijke structuur en uitstraling van kernen en landschap. Met het Reconstructieplan van de Snelcommissie in 1946 is het kleinschalige karakter van het landschap drastisch veranderd. Daarbij is veel respect getoond voor de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Walcheren was al benoemd als Nationaal Landschap, maar is als belangrijk wederopbouwgebied door het Rijk tevens benoemd als Nationaal Erfgoed. Doelstelling van het Rijk is dat de periode 1940-1965 in de toekomstige inrichting van Nederland herkenbaar aanwezig blijft op gebiedsniveau. De kernkwaliteiten van Walcheren als wederopbouwgebied moeten uitgewerkt worden. Waarna onderzocht kan worden hoe deze kwaliteiten beschermd kan worden en ingezet als economisch waarde voor Walcheren.

Deze visie richt zich op het creëren van kansen door het respecteren en benutten van de aanwezige cultuurhistorische waarden.

beleidsaccent 4: Buitenplaatsen en landgoederen

Buitenplaatsen en landgoederen zijn van grote betekenis voor Veere en staan voor de welvarende periode van de 17de en 18de eeuw. Bestaande buitenplaatsen zijn allemaal aangewezen als Rijksmonument. Daarnaast worden alle landgoederen in het bestemmingplan 'Buitengebied Veere' bestemd als 'Natuur-Buitenplaats' met duidelijke regelgeving die mogelijkheden biedt en de waarden waarborgt.

Naast de individuele buitens en tuinen wordt veel waarde gehecht aan de van oorsprong parkachtige aanleg en verwevenheid met het landschap van de landgoederen en buitenplaatsen. De gemeente streeft zo veel mogelijk naar openbaar toegankelijk en herkenbaar houden van de buitenplaatsen en landgoederen.

beleidsaccent 5: Herbestemmen

Om belangrijk erfgoed voor de toekomst te behouden kan het noodzakelijk zijn dat een pand een andere bestemming krijgt. De gemeente staat positief tegenover herbestemming van beeldbepalende en monumentale panden waar rendabele exploitatie op basis van de oorspronkelijke bestemming een restauratie/behoud in de weg staat. Het is daarbij belangrijk dat er in goed overleg gekeken wordt hoe de cultuurhistorische waarden kunnen worden behouden en toch een eigentijdse functie mogelijk wordt gemaakt.

5.3. Afwegingskader bij ontwikkelingen

De verschillend gewaardeerde gebieden, structuren en objecten zijn uitgangspunt voor de omgang met cultuurhistorie en erfgoed in ruimtelijke plannen. Dan is het voor een goede planbeoordeling van belang dat de aanwezige waarden kunnen worden afgewogen tegen andere belangen, zoals economische of bouwtechnische.

Om goed beargumenteerd te kunnen oordelen over de cultuurhistorische kwaliteit van een stedenbouwkundige plan, landschapsplan en/of bouwplan en de effecten van die plannen op de cultuurhistorische waarden kan nader onderzoek nodig zijn. Het onderzoek wordt dan meegenomen in de afweging om de vergunning wel of niet te verlenen. Zie ook paragraaf 6.1 'Cultuurhistorie bij planprocessen'.

De waarderingen (hoofdstuk 4) zijn geformuleerd als elementen van zeer hoge waarde, hoge waarde, waarde, en beperkte waarde. Voor deze verschillende waarderingen is het volgende beleidskader van toepassing:

elementen van zeer hoge waarde

Bij concrete ontwikkelingen moet aandacht zijn voor cultuurhistorie. De gewenste ontwikkelingsrichtingen en adviezen worden in acht genomen. Een historisch ruimtelijke analyse van het gebied en/of een bouwhistorisch onderzoek bij objecten is nodig. Wanneer kan worden aangetoond dat een ontwikkeling een dusdanig groot maatschappelijk of openbaar belang heeft dat behoud van cultuurhistorie niet mogelijk is, dan dient uit cultuurhistorisch onderzoek te blijken welke kansen en beperkingen zijn onderzocht.

elementen van hoge waarde

Bij concrete ontwikkelingen kan aandacht nodig zijn voor cultuurhistorie. De gewenste ontwikkelingsrichtingen en adviezen worden in acht genomen. Een historisch ruimtelijke analyse van het gebied en/of een bouwhistorisch onderzoek bij objecten is hierbij gewenst. Het college maakt de afweging of onderzoek nodig is. Dit gebeurt op advies van het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit en in samspraak met de initiatiefnemer.

elementen van waarde

Bij concrete ontwikkelingen is het wenselijk dat er aandacht is voor cultuurhistorie. Bij een ruimtelijk plan dient in ieder geval een basiszorgvuldigheid te worden betracht, met aandacht voor de historische kenmerken van het object of gebied. Bij planvorming of projecten die betrekking hebben op deze waardevolle elementen kan een initiatiefnemer advies vragen bij het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit.

elementen van beperkte waarde

Uitgangspunt is dat alles een bepaalde cultuurhistorische waarde heeft. Ook gebieden of gebouwen die in eerste instantie misschien niet gezien worden als historisch waardevol. Bij concrete ontwikkelingen zal niet direct aandacht zijn voor cultuurhistorie. Nader onderzoek is in beginsel niet nodig. Bij twijfel kan een initiatiefnemer advies vragen bij het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit.

5.4. Educatie, recreatie en toerisme

Erfgoededucatie verbindt mensen met hun omgeving en hun achtergrond. Vooral op scholen kan onderwijs in de lokale geschiedenis bijdragen aan de verbondenheid met de regio en identiteitsbesef. Kennis over cultuurhistorie en erfgoed kan op verschillende manieren aangeboden worden bij openbare plekken en door onderwijsinstellingen. De gemeente stimuleert dat en voorziet zo veel mogelijk in het openbaar stellen van informatie over cultuurhistorie en erfgoed.

Veere is een gemeente waar de esthetiek van mooi, ruim en groen wonen en recreëren op prijs wordt gesteld. De ligging tussen duinen en stranden in combinatie met karakteristieke veelzijdige kernen, maakt Veere een belangrijke speler op toeristisch gebied. In het 'DNA profiel Veere' (2010) wordt de veelzijdigheid en eigenheid van dorpskernen sterk benadrukt en bevestigd. Al zo'n 150 jaar is toerisme en recreatie een factor van belang in de ontwikkeling van onze gemeente.

Waterrecreatie, horeca en vakantieparken spelen een rol in de ontwikkeling van Veere als toeristische gemeente. Het toerisme en recreatie is één van de economische pijlers in de Structuurvisie Veere 2025 (september 2012). Vanuit het voornemen om de economische positie in de markt te versterken dient de toeristische sector structureel te investeren. Daarbij kan ook het cultuurhistorisch erfgoed benut worden voor de promotie van het toeristische gebied en als trekker voor verblijf en beleving.

Historie, erfgoed en monumenten, maar ook kunsten en historische evenementen (markten, herdenkingen, open monumentendag etc.) kunnen ingezet worden als strategisch marketinginstrument voor recreatie en toerisme. Verder kan worden gedacht aan de bekende toeristische hotspots, zoals Veere en Domburg. Er zijn ook bijzondere nieuwe aspecten. Zo zou, bijvoorbeeld voor de beleving van het fraaie landschap nog aantrekkelijker gemaakt kunnen worden door (thematische) fiets- en wandelroutes langs historische objecten en structuren.

De provincie Zeeland en Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland hebben in samenwerking met diversie organisaties sinds 2014 'Zeeuwse Ankers' opgericht. De website van 'Zeeuwse Ankers' richt zich op verhalen en activiteiten rondom cultuurhistorische plekken en verbindt die verschillende onderdelen van erfgoed en landschap met elkaar. In de loop der tijd zal het aantal verhalen op deze website steeds meer toenemen.

De volgende maatregelen kunnen bijdragen aan het verbreden van cultuurhistorische beleving van Veere als impuls aan toerisme:

1. Het zichtbaar maken en houden van cultureel erfgoed en archeologie (vindplaatsen en resten opgravingen). Informatievoorziening ter plekke is daarbij erg belangrijk om beleefbaar te maken wat er te zien is.
2. Inzetten gemeentelijke website, waarbij aandacht voor cultuurhistorie wordt verbonden aan recreatie.
3. Voortzetting aansluiting bij regionale of landelijke projecten die veel publiek trekken als de Open Monumentendag. Precieze vorm van de rol van de gemeente hierbij kan in overleg met afdeling communicatie en het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit nader worden bekeken.
4. Nader onderzoek naar openstelling van (gemeentelijke) monumenten voor het publiek.
5. Proactieve medewerking aan communicatie van gemeente en derden, zoals uitgaven over het erfgoed met bijvoorbeeld fiets- en wandelroutes.

De gemeente zal cultuurhistorie inzetten voor educatie en profilering van de kernen en het landschap ten behoeve van toerisme en recreatie.

Beeldbepalende en monumentale Campveerse Toren in Veere

6. UITVOERING

6.1. Cultuurhistorie bij planprocessen

In principe kan elk plan met een ruimtelijke component dat binnen de gemeentegrenzen valt, te maken krijgen met cultuurhistorie. Bij een nieuw initiatief:

- is deze Structuurvisie Cultuurhistorie het beoordelingskader met betrekking tot cultuurhistorie;
- wordt beoordeeld of er sprake is van aanwezige cultuurhistorische waarden, zo ja dan;
- wordt beoordeeld of gekeken is naar mogelijkheden voor behoud, inpassing en verbetering;
- is er overleg met de beleidsmedewerker RO en eventueel het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit;
- dient een schriftelijke conclusie overlegd te worden.

Het vroegtijdig betrekken van een (externe) deskundige bij nieuwe ontwikkelingen zorgt ervoor dat deze intern kan adviseren over de omgang met erfgoed bij planprocessen. Niet alleen voor de cultuurhistorische kwaliteiten is een vroege inbreng van deskundigheid waardevol, maar ook voor de toeristische en economische potenties.

bestemmingsplannen

Het geïnventariseerde en gewaardeerde erfgoed krijgt meer status op het moment dat het in ruimtelijke plannen wordt doorvertaald. Analoog aan de bestemmingsplansystematiek voor het archeologisch beleid worden in nieuw op te stellen bestemmingsplannen de cultuurhistorische elementen met (zeer) hoge waarde opgenomen.

In nieuwe bestemmingsplannen wordt dit geborgd met een aanduiding of (dubbel)bestemming en bijbehorende regels (indieningsvereiste). Daarbij wordt een voorwaarde of een afweging geregeld om bij de aanvraag van een omgevingsvergunning voor een activiteit een onderzoek te verrichten naar de cultuurhistorische aspecten. Zie ook paragraaf 5.3 'Afwegingskader bij ontwikkelingen'.

nader onderzoek

Het doen van onderzoek is maatwerk. De omvang en de diepgang van het onderzoek zijn afhankelijk van de plannen en de aard van het onderzoeksobject. Hiervoor zal het college het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit of een onafhankelijke deskundige(n) om advies vragen of nader onderzoek nodig is.

Er is niet altijd onderzoek nodig, bijvoorbeeld bij kleine bouwplannen die minimale gevolgen hebben voor de cultuurhistorische waarden van een gebied of gebouw. Ook in het buitengebied waar een hoge waardering van toepassing is, zoals de kreekruggen en poelgronden, zal nader cultuurhistorisch onderzoek alleen nodig zijn bij grotere plannen zoals infrastructurele werken, uitbreidingsgebieden en andere grootschalige plannen die van invloed zijn op het karakteristieke landschap.

In het onderzoeksrapport dient aangetoond te worden hoe wordt omgegaan met de aanwezige cultuurhistorische waarden.

In tekst en met eventuele foto's en tekeningen moet in ieder geval een beeld worden gegeven van de volgende aspecten:

- een korte beschrijving van de ontstaansgeschiedenis en historische waarde van het gebied en/of gebouw;
- de voorgestelde veranderingen en het gewenste gebruik in de toekomst;
- hoe wordt omgegaan met de aanwezige cultuurhistorische waarden (binnen en buiten het gebouw).

Als een gedetailleerder onderzoek nodig is zijn uitgebreidere onderzoeksvormen mogelijk, zoals een bouwhistorisch onderzoek, een cultuurhistorische analyse of een cultuurhistorische effectenrapportage (CHER).

- Een bouwhistorisch onderzoek brengt bouwhistorische waarden in beeld voor de beoordeling van bouwplannen. Het gaat hierbij om de bouw-, verbouwings- en gebruiksgeschiedenis van gebouwen, gebouwcomplexen, stads- en dorpskernen en bouwblokken. Bij bouwplannen met betrekking tot monumenten is bij de omgevingsvergunning al een bouwhistorisch onderzoek verplicht waarin de waarden van het object vastgesteld worden (**artikel 5.4 Regeling omgevingsrecht**).
- Een cultuurhistorische analyse is een analyse van een gebied met een inventarisatie en waardering van het erfgoed. Hierbij worden kansen en beperkingen geformuleerd. Vooral bij grotere (infrastructurele) projecten die meerdere gebieden overlappen kan deze vorm van onderzoek nodig zijn.

- Een cultuurhistorische effectrapportage is een uitgebreide toets van de effecten van een ruimtelijke ontwikkeling op de aanwezige cultuurhistorische waarden in een plangebied. Hieraan gaat een cultuurhistorische analyse vooraf. Belangrijkste doel van de CHER, is ervoor te zorgen dat in de diverse stadia van planontwikkeling in een kwetsbaar gebied de cultuurhistorische waarde steeds in de belangenafweging kan worden meegenomen. Het is een kader om goed beargumenteerd te kunnen oordelen over de (cultuurhistorische) kwaliteit van de stedenbouwkundige-, landschaps- en bouwplannen en de effecten ervan op de bestaande cultuurhistorische waarden.

integrale afweging

Met de Omgevingswet (verwachting 2018) wordt ingespeeld op de behoefte aan meer flexibiliteit en integraliteit door de regels te vereenvoudigen en te bundelen. Met omgevingsplannen zijn dan meer mogelijkheden voor een integrale benadering van ruimtelijke ordening. Hierop anticiperend zal een integraal **adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit** ingesteld worden in plaats van de afzonderlijke commissies. Dit adviesteam richt zich op beoordeling van plannen en aanvragen voor een omgevingsvergunning en adviseert over grotere ruimtelijke plannen.

Alle ruimtelijke plannen waar het bestemmingsplan aangeeft dat er sprake is van een bepaalde cultuurhistorische waarde worden samen met het eventuele onderzoek voorgelegd aan het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit.

Ontwikkelingsrichtingen en adviezen dienen ter inspiratie voor een initiatiefnemer. Het adviesteam zal advies uitbrengen aan het college. Het college beslist mede op basis van het advies en het eventuele onderzoek om een vergunning wel of niet te verlenen.

relatie tot lopende ontwikkelingen

In sommige gevallen zal deze Structuurvisie Cultuurhistorie niet overeenkomen met gemaakte afspraken. Indien sprake is van gedane toezeggingen met betrekking tot ontwikkeling, is het niet de bedoeling dat deze structuurvisie strijdig is met betreffende afspraken. Het kan echter wel aanleiding zijn om in het kader van cultuurhistorie nog eens te kijken naar andere mogelijkheden of alternatieven waarbij cultuurhistorie als een inspiratiebron kan dienen.

betrokkenheid bewoners en ondernemers

In Veere bestaat grote betrokkenheid bij het historisch cultuurlandschap en ruimtelijke processen. Ontwikkeling is gebaat bij meedenkende burgers, ondernemers, initiatiefnemers, belangenverenigingen, deskundigen en specialisten. Bovendien hebben bewoners die vaak al generaties lang op een bepaalde plek wonen, de nodige kennis over de geschiedenis en kwaliteiten van de omgeving die ontwerpers kan helpen.

verdere rol van de gemeente

Het initiatief om plannen en onderwerpen op te pakken en uit te werken ligt hoofdzakelijk bij de burgers en ondernemers. Voor sommige projecten of activiteiten zal de gemeente een initiërende rol hebben, terwijl zij voor andere een participerende, verbindende of adviserende rol zal aannemen. Verder kan zij een faciliterende rol spelen en partijen bij elkaar brengen.

De rol van de gemeente kan veranderen gedurende het proces. Organisatorisch zijn er raakvlakken met beleidsvelden als economie, ruimtelijke ordening, landschap en natuur en toerisme en recreatie waaruit in samenhang acties voortvloeien. De gemeente blijft alert op kansen voor samenwerking met anderen (provincie, terreinbeheerders, waterschappen et cetera) of wellicht het meeliften met grotere processen (gebiedsontwikkelingen, wateropgaven, et cetera).

6.2. Uitvoeringsprogramma

In dit schema geeft de gemeente aan hoe ze haar visie tot uitvoer brengt. Dit is een uitwerking van de taken die voortkomen uit de reguliere (wettelijke) taken, het speerpuntenbeleid en de expliciete inbreng van cultuurhistorie in overige beleidsactiviteiten. Deels van deze activiteiten zijn niet nieuw maar volgen uit een bestaande wettelijke verplichting of beleid wat de gemeente al geruime tijd voert.

Uitvoeringsschema	Termijn
Reguliere taken (wettelijk verplichting)	
Cultuurhistorie verwerken/opnemen in bestemmingsplannen. - In de toelichting een beschrijving van cultuurhistorische karakteristieken en waardering en een concrete duiding hoe borging van de waarden worden geregeld. - Opnemen van een aanduiding of bestemming 'waarde cultuurhistorie' voor alle elementen met (zeer) hoge waardering. Bij zeer hoge waarde de <u>voorwaarde</u> opnemen dat een rapport wordt overlegd waarin wordt beschreven hoe wordt omgegaan met de aanwezige cultuurhistorische waarden. Voor de hoge waarden de <u>afweging</u> door het college opnemen dat een onderzoek nodig is. - Standaard in toelichting opnemen dat bij alle cultuurhistorisch waardevolle elementen advies gevraagd kan worden aan het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit.	continue
Vergunningverlening, handhaving en toezicht monumenten.	continue
Overzichtslijsten monumenten en overige cultuurhistorisch waardevolle gebouwen beheren.	continue
Evaluatie Structuurvisie Cultuurhistorie en actualisatie kaarten (1x4 jaar).	2019
Beleidsaccenten	
Opstellen van integrale ontwikkelgerichte spelregels ten aanzien van organische ontwikkelingsmogelijkheden in de historische kernen (beleidsaccent 2).	2015 / 2016
Vervolgonderzoek en nader uitwerken - bij voorkeur voor heel Walcheren - van de kernkwaliteiten en mogelijkheden van de Wederopbouwperiode (beleidsaccent 3). Mogelijkheden nagaan financiële midelen van het Ministerie van OCW.	2015 / 2016
Juridisch planologische mogelijkheden voor herbestemming standaardiseren (beleidsaccent 5). - Proactief en oplossingsgericht meedenken bij herbestemmingprojecten (o.a. planologisch) - Wensen van de eigenaar of eisen vanuit regelgeving kunnen afgestemd worden op behoud van karakteristieke onderdelen. - Regisseursrol, gemeente ontwikkelt of financiert niet. - Bij herbestemming worden verbindingen gezocht met thema's in de economie, cultuur, toerisme, en natuur.	continue
Overige	
Instellen van een adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit voor een integrale afweging en advisering vooraf bij ruimtelijke plannen en bij aanvraag omgevingsvergunning.	2015 / 2016
Evaluatie gemeentelijke cultuurhistorisch waardevolle gebouwen. Ingeval een herziening van een bestemmingsplan wordt vastgesteld zal ook een actualisatie van de elementen plaatsvinden.	2017 / 2018
Bij ruimtelijke projecten en plannen waar cultuurhistorie een significante rol heeft betrekken van direct betrokkenen bij het proces van planvorming.	continue

6.3. Financiën

De gemeente heeft met deze structuurvisie een toekomstbeeld uiteengezet. Cultuurhistorie is een niet op zichzelf staand onderwerp, maar sterk verweven met fysieke, economische, maatschappelijke ontwikkelingen.

Kosten voor opstellen van deze visie zijn ondergebracht in het budget voor uitvoering van bestemmingsplannen. Financieel gezien is er, anders dan de bestaande personele inzet, geen structureel budget voor verdere uitwerkingsplannen. Voor een vervolgproject of op termijn een evaluatie en actualisatie, moet een bedrag beschikbaar worden gesteld. Indien budget nodig is zal terugkoppeling naar college en raad plaatsvinden.

De gemeente kan voor het verlenen van de vergunning een onderzoek vragen. Indien de cultuurhistorische waarden in het gedrang komen wordt het principe 'de verstoorder betaalt' gehanteerd. Hiermee wordt bedoeld dat degene die plannen indient, een onderzoek laat doen zodat wordt aangetoond dat deze waarden niet in het geding zijn, of waaruit blijkt dat op een respectvolle en inventieve manier met cultuurhistorie zal worden omgegaan.

De afweging met betrekking tot cultuurhistorie en nader onderzoek wordt uitgevoerd door de gemeente zelf, zij heeft de expertise in huis en kan advies vragen aan het adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit en/of een onafhankelijke deskundige.

6.4. Evaluatie en actualisatie

Om de cultuurhistorische gegevens up-to-date te houden wordt deze structuurvisie om de vier jaar geëvalueerd en waar nodig aangepast. De evaluatie dient in iedere geval de volgende vragen te beantwoorden:

1. In welke mate zijn de cultuurhistorische waarden vertaald in gemeentelijke beleidsinstrumenten en plannen?
2. Zijn er wijzigingen in cultuurhistorische elementen (objecten en zones)?
3. Is er sprake van verschuiving in beleidaccenten?
4. Is er invulling gegeven aan de gestelde ambities en uitvoeringsprogramma?

Wijzigingen in de inventarisatie van cultuurhistorische elementen worden door burgemeester en wethouders vastgesteld. Als wijzigingen er uiteindelijk toe leiden dat de integrale waardering, de beleidsaccenten of uitvoeringsprogramma moeten worden bijgesteld, wordt dit aan de gemeenteraad voorgelegd.

digitaliseren en periodieke vernieuwing van kaarten

De kaarten zoals opgenomen in dit rapport zijn 'slechts' analoge en statische weergave van alle waardevolle elementen. Aanbevolen wordt de waardenkaart actief te beheren als onderdeel van een ruimtelijk informatiesysteem, zodat deze door een brede groep van gebruikers digitaal geraadpleegd kunnen worden.

De kaartweergave van de cultuurhistorische waarden is bedoeld als een dynamische beleidsproduct. De resultaten van nieuw onderzoek en nieuwe inzichten over wat cultuurhistorie is zouden bij een periodieke actualisatie een plek moeten krijgen in een achterliggende database en op de kaart. Op die manier wordt telkens van de meest recente gegevens uitgegaan.

BRONNEN

literatuur

Atlas van historische vestingwerken in Zeeland, T. de Kruijf e.a., Walburg Pers (2004)

Boerderijbouw in Zeeland van de tiende tot de twintigste eeuw, P.J. van Cruyningen, SHBO en stichting Matrijs, (2002)

Cultureel erfgoed en ruimte, J. Poelstra e.a., Berghauser Pont Publishing (2011)

Een Oud-Walcherse boerderij, J. Vader, monografie van Het Openluchtmuseum, deel 3 (1967).

Historisch atlas van Walcheren, Continuïteit en verandering op een Zeeuws eiland, Peter Blom e.a., uitgeverij VanTilt (2009)

Landschapsatlas van Walcheren, Inspirerende sporen van tijd, Kees Bos, Jan Willem Bosch e.a., uitgeverij Bos & Böttcher (2008)

Middeleeuwse kastelen van Zeeland. Bijzonderheden over verdwenen burchten en ridderhofsteden. J.P. van den Broecke, Elmar (1978)

Noodboerderijen op Walcheren 1946-2014, F. Rothuizen e.a., uitgeverij Den Boer (2014)

Oude Boerderijen in Zeeland, deel 1 en 2, W.E.P. van IJsseldijk (1975 en 2000).

online bronnen

atlasleefomgeving.nl

boerderijstichtingzeeland.nl

bunkerbehoud.com

cultureelerfgoed.nl

geschiedeniszeeland.nl

monumenten.nl

monumentenregister.cultureelerfgoed.nl

nationalelandschappen.nl

polderhuiswestkapelle.nl

scez.nl (stichting cultureel erfgoed zeeland)

stichtingveere.nl

veere.nl

veldnamenwalcheren.nl
(Heemkundige Kring Walcheren)

wederopbouwdatabank.nl

westkapellecultuurbehoud.nl

zeeland.nl (geodata)

zeeuwseankers.nl

zeeweringen.nl

kaartmateriaal en data

'T Eylandt Walcheren van Nicolaas Visscher II (1649-1702)', 1049B11_095 (kopergravure, kaart), Atlas Van der Hagen, Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.

Archeologische verwachtingskaart, Nota Archeologische monumentenzorg Walcheren Evaluatie 2008, gemeente Veere, Veere.

Onderlegger themakaarten en beleidswaardenkaart, OpenStreetMap.org contributors (CC BY-SA 2.0) en Top10 NL BRT Achtergrondkaart © Kadaster/OpenStreetMap (CC-BY-SA 3.0)

Data themakaarten en waardenkaart, provincie Zeeland, PDOK/Nationale Georegister en SCHOUT rv&b

Reconstructieplan Walcheren en overzicht dwarsprofielen 1946, Provinciaal Planologische Dienst, gemeente Veere, Veere

fotomateriaal

Archief gemeente Veere

Beeldbank Nationaal Archief

Beeldbank Rijkswaterstaat

Stichting Cultuurbehoud Westkapelle

dhr. Johan Geerse (www.johanverbeeld.nl)

dhr. Ad van Drunen (monumentencommissie Veere)

dhr. Sebastiaan Schout

BIJLAGEN

1. Monumentenlijst 2014
2. Begrenzing Beschermd Stadsgezicht Veere
3. Historisch waardevolle boerderijen categorie A en B
4. Historisch waardevolle gebouwen (gemeentelijst)
5. Cultuurhistorische waardenkaart (schaal 1:25.000)

1. MONUMENTENLIJST 2015

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
13206	Aagtekerke	Sint Jan ten Heere	Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19660927		Prelaatweg	84		4363 NJ
13208	Aagtekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Omwalling	0	0	19660927	Bij	Prelaatweg	13		4363 NB
13209	Aagtekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Omwalling	0	0	19660927	Bij	Herenweg	2		4363 NS
28104	Aagtekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19690702		Dorpsplein	21		4363 AA
28105	Aagtekerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Dorpsplein	4		4363 AC
28106	Aagtekerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Dorpsplein	6		4363 AC
28107	Aagtekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Bergwegje	2		4363 RG
28108	Aagtekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19670613		Molenwegje	3		4363 AJ
28109	Aagtekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19740205		Kloosterweg	4		4363 SC
28110	Aagtekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19750521		Prelaatweg	81		4363 ND
45687	Aagtekerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19691218		N.v.t.	0		4363 ZA
45688	Aagtekerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19691218		N.v.t.	0		4363 ZA
508356	Aagtekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1910	1910	19980120		Roosjesweg	8		4363 RE
508357	Aagtekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1910	1910	19980120		Roosjesweg	8		4363 RE
508358	Aagtekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1910	1910	19980120		Roosjesweg	8		4363 RE
508359	Aagtekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1910	1910	19980120		Roosjesweg	8		4363 RE
36851	Biggekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Valkenisseweg	33		4373 AR
36852	Biggekerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Kerkplein	1		4373 AA
36853	Biggekerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Kerkplein	1		4373 AA
36854	Biggekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Kerkplein	5		4373 AA
36855	Biggekerke		Woningen en woningbcomplx	Werk-woonhuis	0	0	19670613		Kerkplein	15		4373 AA
36856	Biggekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19750611		Kerkplein	21		4373 AB
36857	Biggekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Kerkplein	23		4373 AB
36858	Biggekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Kerkplein	30		4373 AB
36859	Biggekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19670613		Oostweg	4		4373 RA
46135	Biggekerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19740822		N.v.t.	0		4373 ZA

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
46136	Biggekerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19740822		N.v.t.	0		4373 ZA
46138	Biggekerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19740822		N.v.t.	0		4373 ZA
529332	Biggekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712	Bij	Lageweg	3		4373 RK
529334	Biggekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712	Bij	Bergweg	3		4373 RH
529335	Biggekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
46134	Boudewijnskerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19740822		N.v.t.	0		4370 AA
508142	Buttinge		Archeologie	Archeologie	0	0	19980909		N.v.t.	0		4350 AA
13201	Domburg	Badpaviljoen	Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19830511		Badhuisweg	1		4357 AV
13202	Domburg		Bestuur,recht., overh.geb.	Bestuursgebouw en onderdl	0	0	19660927		Markt	1		4357 BG
13203	Domburg		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19660927		Markt	8		4357 BG
13204	Domburg	Duinwijk	Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19711006		Schelpweg	11		4357 RJ
13205	Domburg		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19660927		Stationsstraat	1		4357 BK
13207	Domburg	Weltevreden	Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19660927		Roosjesweg	4		4357 ED
42155	Domburg	Klein Duinvliet	Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Domburgseweg	48		4357 NH
507938	Domburg	Buitenplaats Duinvliet	Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	1840	1840	20000217		Domburgseweg	44		4357 NH
507940	Domburg		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1850	1900	20000217		Domburgseweg	44		4357 NH
507942	Domburg		Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	1850	1900	20000217		Domburgseweg	44		4357 NH
507943	Domburg		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1850	1900	20000217		Domburgseweg	44		4357 NH
508057	Domburg	Villa de Wael	Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1883	1903	19971021		Domburgseweg	6		4357 BB
508058	Domburg		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1880	1905	19971021		Domburgseweg	6		4357 BB
508059	Domburg		Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	1883	1883	19971021		Domburgseweg	10		4357 BB
508061	Domburg		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1885	1885	19971021		Domburgseweg	12		4357 BB
508062	Domburg		Sport,recreatie, horeca ed	Sport en recreatie	1885	1910	19971021		Domburgseweg	12		4357 BB
508064	Domburg	de Bruinvis	Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1905	1905	19971021		Nehalennia-weg	14		4357 AW
508065	Domburg	Strandholm	Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1890	1900	19971021		Nehalennia-	3		4357 AW

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
									weg			
508066	Domburg	Watertoren	Boerderij, molen, bedrijf	Nutsbedrijf	1933	1933	19971021		Nehalennia-weg	20		4357 AW
508067	Domburg	Carmen Sylva	Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1886	1887	19971021		Noordstraat	39		4357 AN
508068	Domburg	't Haventje	Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1920	1920	19971021		Burgemeester van Teylingen-park	18		4357 AX
508070	Domburg		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1840	1900	19971021		Domburgse-weg	44		4357 NH
508543	Domburg		Archeologie	Archeologie	0	0	20010724		N.v.t.	0		4357 ZG
37011	Gapinge		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670228		Dorpsstraat	25		4352 AB
37012	Gapinge		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19670228		Dorpsstraat	1		4352 AA
37013	Gapinge		Verdedigingsw., milit.geb	Omwalling	0	0	19670228		N.v.t.	0		4350 AA
46008	Gapinge		Archeologie	Archeologie	0	0	19731011		N.v.t.	0		4350 AA
46009	Gapinge		Archeologie	Archeologie	0	0	19731011		N.v.t.	0		4350 AA
46013	Gapinge		Archeologie	Archeologie	0	0	19731011		N.v.t.	0		4350 AA
50783	Gapinge		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1900	1930	19971021	Bij	Dorpsstraat	1		4352 AA
28111	Grijpskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Mariekerkse-weg	26		4364 AS
28112	Grijpskerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Hogelandse-weg	1		4364 SB
28113	Grijpskerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Kerkring	26		4364 AN
28114	Grijpskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19720530		Middelburgse-weg	42		4364 TC
28116	Grijpskerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613	Bij	Poppendam-seweg	4		4364 SL
28125	Grijpskerke	't Munnikenhof	Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	0	0	19660927		Jacob Cats-weg	2		4364 TE
45689	Grijpskerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19691218		N.v.t.	0		4364 ZA
508361	Grijpskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1865	1865	19981103		Jacob Cats-weg	8		4364 TE
508364	Grijpskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1915	1915	19980120		Jacob Cats-weg	4		4364 TE
508365	Grijpskerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1929	1929	19980120		Jacob Cats-weg	4		4364 TE
508366	Grijpskerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1900	1900	19980120		Jacob Cats-weg	4		4364 TE

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
529328	Groot-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529329	Groot-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529330	Groot-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Versperring	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529331	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Versperring	1942	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529358	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529359	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529360	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529361	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529362	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529363	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529364	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529365	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militaire opslagplaats	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529366	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militaire opslagplaats	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529367	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militaire opslagplaats	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529368	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Bijgebouwen	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529369	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529370	Klein-Valkenisse		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	0	0	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
36860	Koudekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19720621		Dishoekseweg	30		4371 NH
36861	Koudekerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Dorpsplein	1		4371 AA
36862	Koudekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19790130		Middelburgsestraat	110		4371 EV
36863	Koudekerke	Slot der Boede	Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	0	0	19670613		Vlissingsestraat	19		4371 RB
46139	Koudekerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19740822		N.v.t.	0		4370 AA

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
507646	Koudekerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1875	1875	19980120		Vlissingsestraat	23		4371 RA
507648	Koudekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1875	1875	19980120		Vlissingsestraat	23		4371 RA
507649	Koudekerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1875	1875	19980120		Vlissingsestraat	23		4371 RA
507650	Koudekerke	Huis ter Schelde	Woningen en woningbcomplx	Dienstwoning	1910	1910	19970120		Vlissingsestraat	40		4371 RE
519309	Koudekerke	Moesbosch	Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	1871	1871	20020909		Vlissingsestraat	28		4371 RE
519310	Koudekerke		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1944	1944	20020909	Bij	Vlissingsestraat	28		4371 RE
519311	Koudekerke		Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	1692	1692	20020909	Bij	Vlissingsestraat	28		4371 RE
519312	Koudekerke		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1812	1812	20020909	Bij	Vlissingsestraat	28		4371 RE
529336	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529337	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529338	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Versperring	1942	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529339	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529340	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529341	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Bomvrij militair object	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529342	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712	Bij	Biggekerksestraat	8		4371 EZ
529343	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712	Bij	Biggekerksestraat	6		4371 EZ
529344	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Militair verblijfsgebouw	1943	1943	20130712	Bij	Middelburgsestraat	17		4371 EP
529345	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Bomvrij militair object	1942	1942	20130712	Bij	Middelburgsestraat	29		4371 EP
529347	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529348	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529349	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712	Bij	Ter Poorteweg	13		4371 RL
529350	KOUDEKERKE		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529351	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712	Bij	Groeneweg	12		4371 RP
529352	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712	Bij	Groeneweg	12		4371 RP
529353	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
529354	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529355	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1943	1943	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529356	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1944	1944	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
529357	Koudekerke		Verdedigingsw., milit.geb	Kazemat	1944	1944	20130712		N.v.t.	0		4370 AA
46137	Krommenhoeke		Archeologie	Archeologie	0	0	19740822		N.v.t.	0		4370 AA
45690	Mariekerke		Archeologie	Archeologie	0	0	19691218		N.v.t.	0		4363 ZA
28117	Meliskerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Torenstraat	10		4365 AE
28118	Meliskerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Torenstraat	8	Rood	4365 AE
28119	Meliskerke		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Dorpsstraat	1		4365 AL
28120	Meliskerke		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19670613		Molenweg	3		4365 NN
28121	Meliskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Poppendamseweg	13		4365 SB
28122	Meliskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Valkenburgstraat	3		4365 AB
28123	Meliskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Valkenburgstraat	5		4365 AB
28124	Meliskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670613		Valkenburgstraat	7		4365 AB
42156	Oostkapelle	Altijd zorg	Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Aagtekerkseweg	5		4356 RH
42160	Oostkapelle	Cranestein	Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19760414		Wijkhuijweg	10		4356 RC
42161	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Molenweg	8		4356 AB
42162	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	0	0	19771101		Molenweg	36		4356 AB
42163	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19670613		Noordweg	2		4356 EC
42164	Oostkapelle	Groot Middenhof	Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19740620		Noordweg	39		4356 EB
42165	Oostkapelle	Klein Middenhof	Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Noordweg	54		4356 ED
42166	Oostkapelle		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Waterstraat	2		4356 BJ
42167	Oostkapelle		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Waterstraat	4		4356 BJ
409334	Oostkapelle	Zeeduin	Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	0	0	19911211		Dunoweg	12		4356 EK
409335	Oostkapelle	Zeeduin	Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	0	0	19911211	Bij	Dunoweg	12		4356 EK
409336	Oostkapelle	Zeeduin	Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	0	0	19911211	Bij	Noordweg	31		4356 EB
409337	Oostkapelle	Zeeduin	Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	0	0	19911211	Bij	Dunoweg	10		4356 EK

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
409338	Oostkapelle	Zeeduin	Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	0	0	19911211	Bij	Dunoweg	12		4356 EK
409339	Oostkapelle	Zeeduin	Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	0	0	19911211		Dunoweg	14		4356 EK
409340	Oostkapelle	Zeeduin	Woningen en woningbcomplx	Dienstwoning	0	0	19911211		Dunoweg	10		4356 EK
507929	Oostkapelle	Buitenplaats Westhove	Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	1250	1300	20000414		Duinvietweg	8		4356 ND
507931	Oostkapelle	Buitenplaats Westhove	Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1550	1550	20000414	Bij	Duinvietweg	8		4356 ND
507932	Oostkapelle	Buitenplaats westhove	Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1850	1900	20000414	Bij	Duinvietweg	8		4356 ND
507933	Oostkapelle	Buitenplaats Westhove	Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1750	1800	20000414	Bij	Duinvietweg	8		4356 ND
507934	Oostkapelle	Buitenplaats Westhove	Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	1750	1800	20000414	Bij	Duinvietweg	8		4356 ND
507935	Oostkapelle	Buitenplaats Westhove	Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	1750	1800	20000414	Bij	Duinvietweg	8		4356 ND
507936	Oostkapelle	Buitenplaats Wethove	Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1750	1800	20000414		Duinvietweg	6		4356 ND
507937	Oostkapelle	Buitenplaats Westhove	Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	1900	1900	20000414		Duinvietweg	10		4356 ND
509727	Oostkapelle	Berkenbosch	Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	0	0	19990428		Duinbeekseweg	25		4356 CD
509729	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	0	0	19990428	Bij	Duinbeekseweg	25		4356 CD
509730	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	0	0	19990428		Duinbeekseweg	29		4356 CD
513260	Oostkapelle	Duinbeek	Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	1700	1750	20000322		Duinbeekseweg	19		4356 CD
513262	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1850	1900	20000322	Bij	Duinbeekseweg	19		4356 CD
513263	Oostkapelle		Woningen en woningbcomplx	Dienstwoning	1700	1800	20000322		Duinbeekseweg	17		4356 CD
513264	Oostkapelle		Woningen en woningbcomplx	Dienstwoning	1700	1800	20000322		Duinbeekseweg	21		4356 CD
513265	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1700	1800	20000322	Bij	Duinbeekseweg	19		4356 CD
520094	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	20041222		Dunoweg	3		4356 EJ
522878	Oostkapelle	Klein Berkenbosch	Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1691	1691	20020521		Duinbeekseweg	7		4356 CD
528733	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1875	1875	20041222	Bij	Dunoweg	3		4356 EJ
528734	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1629	1629	20041222	Bij	Dunoweg	3		4356 EJ

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
530002	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	1839	1839	20070716	Bij	Dunoweg	2		4356 EK
530003	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1839	1839	20070716	Bij	Dunoweg	2		4356 EK
530004	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	1839	1839	20070716		Dunoweg	4		4356 EK
530005	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1860	1860	20070716		Dunoweg	8		4356 EK
530006	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1857	1857	20070716	Bij	Dunoweg	8		4356 EK
530007	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1780	1780	20070716		Munnikweg	1		4356 EK
530008	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	1839	1839	20070716		Dunoweg	2		4356 EK
530641	Oostkapelle		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	0	0	20070716	Bij	Dunoweg	4		4356 EK
530642	Oostkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	20070716	Bij	Dunoweg	8		4356 EK
37028	Serooskerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Noordweg	3		4353 AR
37029	Serooskerke		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Noordweg	3		4353 AR
37030	Serooskerke		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19740611		Smidswegje	8		4353 BG
37031	Serooskerke		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19670613		Vrouwenpolderseweg	55	A	4353 BC
507824	Serooskerke		Kastelen,landh., parken ed	Kasteel, buitenplaats	1894	1894	19981103		Oostkapelseweg	4		4353 EH
507825	Serooskerke		Kastelen,landh., parken ed	Bijgebouwen kastelen enz.	1895	1895	19981103		Oostkapelseweg	2	a	4353 EH
507826	Serooskerke		Kastelen,landh., parken ed	Tuin, park en plantsoen	1850	1900	19981103	Bij	Oostkapelseweg	4		4353 EH
507837	Serooskerke		Religieuze gebouwen	Kerkelijke dienstwoning	1879	1879	19970911		Torenstraat	8		4353 AC
36889	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Baljuwstraat	1		4351 AR
36890	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Baljuwstraat	3		4351 AR
36891	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	11		4351 AA
36892	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	13		4351 AA
36893	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	15		4351 AA
36894	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	19		4351 AA
36895	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	21		4351 AA
36896	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	23		4351 AA
36897	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	25		4351 AA
36898	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	27		4351 AA

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
36899	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	29		4351 AA
36900	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	31		4351 AA
36901	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	39		4351 AB
36902	Veere		Handel,kant.,opsl, transp.	Opslag	0	0	19670518		Kaai	41		4351 AB
36903	Veere		Handel,kant.,opsl, transp.	Opslag	0	0	19670518		Kaai	43		4351 AB
36904	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	45		4351 AB
36905	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	51		4351 AB
36906	Veere		Woningen en woningbcomplx	Werk-woonhuis	0	0	19670518		Kaai	57		4351 AB
36907	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	59		4351 AB
36908	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	63		4351 AB
36909	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	75		4351 AC
36910	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	77		4351 AC
36911	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	79		4351 AC
36912	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	81		4351 AC
36913	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	83		4351 AC
36914	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	87		4351 AC
36915	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	89		4351 AC
36916	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	91		4351 AC
36917	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	99		4351 AD
36918	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	101		4351 AD
36919	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kaai	107		4351 AD
36920	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		Kaai	2		4351 AA
36921	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		Kaai	4		4351 AA
36922	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kapellestraat	5		4351 AL
36923	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kapellestraat	7		4351 AL
36924	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kapellestraat	17		4351 AL
36925	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kapellestraat	23		4351 AL
36926	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kapellestraat	25		4351 AL
36927	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kerkstraat	7		4351 AK
36928	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kraanstraat	2		4351 AE

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
36929	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kraanstraat	4		4351 AE
36930	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kraanstraat	6		4351 AE
36931	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Kraanstraat	8		4351 AE
36932	Veere		Woningen en woningbcomplx	Werk-woonhuis	0	0	19670518		Markt	1		4351 AG
36933	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	3		4351 AG
36934	Veere		Bestuur,recht., overh.geb.	Overheidsgebouw	0	0	19670518		Markt	5		4351 AG
36935	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	7		4351 AG
36936	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	9		4351 AG
36937	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	11		4351 AG
36938	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	17		4351 AG
36939	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	23		4351 AG
36940	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	31		4351 AG
36941	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	33		4351 AG
36942	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	35		4351 AG
36943	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19720523		Markt	39		4351 AG
36944	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	41		4351 AG
36945	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	2		4351 AH
36946	Veere		Woningen en woningbcomplx	Werk-woonhuis	0	0	19670518		Markt	4		4351 AH
36947	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	6		4351 AH
36948	Veere		Woningen en woningbcomplx	Werk-woonhuis	0	0	19670518		Markt	8		4351 AH
36949	Veere		Woningen en woningbcomplx	Werk-woonhuis	0	0	19670518		Markt	10		4351 AH
36950	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	18		4351 AH
36951	Veere		Woningen en woningbcomplx	Werk-woonhuis	0	0	19670518		Markt	20		4351 AH
36952	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	22		4351 AH
36953	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	24		4351 AH
36954	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	30		4351 AH
36955	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	32		4351 AH
36956	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Markt	34		4351 AH
36957	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	21		4351 AS
36958	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	23		4351 AS

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
36959	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	25		4351 AS
36960	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	27		4351 AS
36961	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	33		4351 AT
36962	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	35		4351 AT
36963	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	41		4351 AT
36964	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	51		4351 AT
36965	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	55		4351 AT
36966	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	14		4351 AV
36967	Veere		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670518		Oudestraat	26		4351 AV
36969	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Oudestraat	28		4351 AV
36970	Veere		Religieuze gebouwen	Vanwege onderdelen kerk	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
36971	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Pieterstraat	4		4351 AN
36972	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Simon Oomstraat	3		4351 AM
36973	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Stadhuisstraat	1		4351 AX
36974	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Wagenaarstraat	26		4351 BC
36975	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Wagenaarstraat	28		4351 BC
36976	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Wagenaarstraat	30		4351 BC
36977	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Wagenaarstraat	33		4351 BB
36978	Veere		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670518		Wagenaarstraat	43		4351 BB
36979	Veere		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670518		Wagenaarstraat	51		4351 BB
36980	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	9		4351 BE
36981	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	11		4351 BE
36982	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	13		4351 BE
36983	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	15		4351 BE
36984	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	17		4351 BE

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
36985	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	19		4351 BE
36986	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	2		4351 BE
36987	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	4		4351 BE
36988	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Warwijksestraat	6		4351 BE
36989	Veere		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie	0	0	19670518		Warwijksestraat	10		4351 BE
36990	Veere		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670518		Warwijksestraat	14		4351 BE
36991	Veere		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19670518		Warwijksestraat	16		4351 BE
36992	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Wijngaardstraat	5		4351 AP
36993	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Wijngaardstraat	7		4351 AP
36994	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19750730		Wijngaardstraat	23		4351 AP
36995	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19771101		Zanddijkseweg	4		4351 NN
36996	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
36997	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
36998	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
36999	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
37000	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
37001	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
37002	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
37003	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
37004	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
37005	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Fort, vesting en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
37015	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Veerseweg	36		4351 NB
37016	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Veerseweg	36		4351 NB
37017	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Veerseweg	38		4351 NB
37018	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Veerseweg	40		4351 NB
37019	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Veerseweg	42		4351 NB

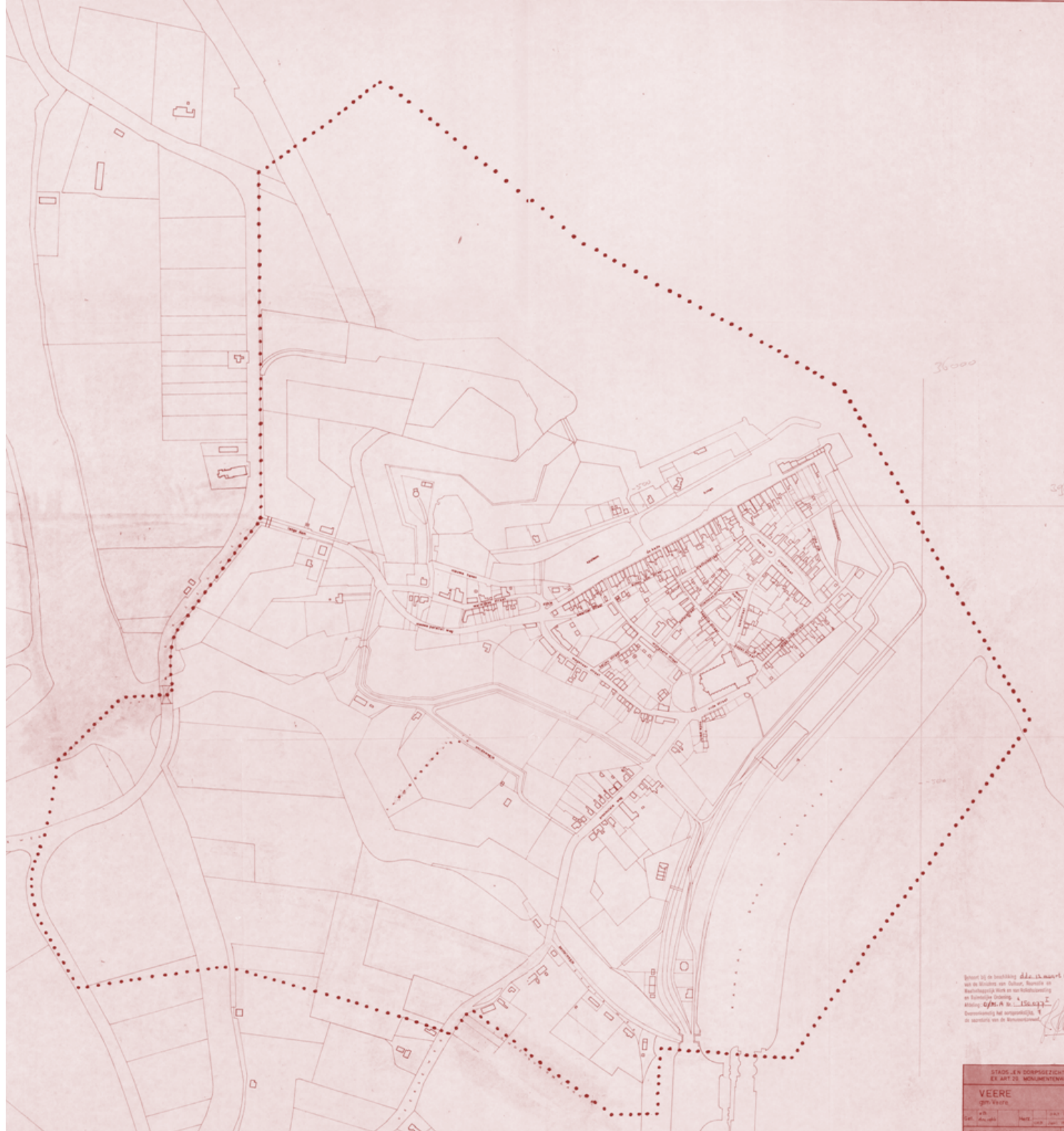
Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
37020	Veere		Woningen en woningbcomplx	Onderdeel woningen e.d.	0	0	19670518	Bij	Veerseweg	42		4351 NB
37023	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Veerseweg	56		4351 NB
37024	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Veerseweg	58		4351 NB
37025	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670518		Veerseweg	60		4351 NB
37026	Veere		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670518		Veerseweg	59		4351 NA
37027	Veere		Uitvaartcentr. en begrfpl.	Begraafplaats en -onderdl	0	0	19670518		N.v.t.	0		4350 AA
46010	Veere		Archeologie	Archeologie	0	0	19731011		N.v.t.	0		4350 AA
46011	Veere		Archeologie	Archeologie	0	0	19731011		N.v.t.	0		4350 AA
46012	Veere		Archeologie	Archeologie	0	0	19731011		N.v.t.	0		4350 AA
507816	Veere		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	1873	1873	19970806		Kruisweg	6		4351 SE
507818	Veere		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	1873	1873	19970806		Kruisweg	6		4351 SE
507820	Veere		Verdedigingsw., milit.geb	Militaire opslagplaats	1916	1916	19970806		Kanaalweg O.Z.	3		4351 RG
507821	Veere		Sport,recreatie, horeca ed	Horeca	1916	1916	19970806		Kanaalweg O.Z.	3		4351 RG
507822	Veere		Weg- en waterbouwk.werken	Aanlegvoorziening	1916	1916	19970806		Kanaalweg O.Z.	3		4351 RG
507828	Veere		Weg- en waterbouwk.werken	Waterkering en -doorlaat	1872	1872	19970806		Kanaalweg W.Z.	2		4351 RE
507829	Veere		Weg- en waterbouwk.werken	Brug	1872	1900	19970806	Bij	Kanaalweg W.Z.	6		4351 RE
507830	Veere		Weg- en waterbouwk.werken	Bedieningsgebouw	1879	1879	19970806		Kanaalweg O.Z.	9		4351 RG
507831	Veere		Weg- en waterbouwk.werken	Waterkering en -doorlaat	1872	1872	19970806		Kanaalweg W.Z.	7		4351 RE
507832	Veere		Weg- en waterbouwk.werken	Bedieningsgebouw	1872	1872	19970806		Kanaalweg W.Z.	16		4351 RE
507833	Veere		Handel,kant.,opsl, transp.	Opslag	1875	1875	19970806	Tegenover	Kanaalweg W.Z.	18		4351 RE
507834	Veere		Handel,kant.,opsl, transp.	Opslag	1875	1900	19970806		Kanaalweg W.Z.	11		4351 RE
507835	Veere		Weg- en waterbouwk.werken	Waterkering en -doorlaat	1869	1872	19970806	Bij	Kanaalweg W.Z.	16		4351 RE
507836	Veere	Oostersluis	Weg- en waterbouwk.werken	Waterkering en -doorlaat	1869	1873	19970806	Bij	Kanaalweg O.Z.	7		4351 RG
528806	Veere		Archeologie	Archeologie	0	0	20060714		N.v.t.	0		4350 AA

Rijksmonument nr.	Woonplaats	Naam	Hoofdcategorie	Subcategorie	Begin bouwjaar	Einde bouwjaar	Inschrijf datum	Situering	Straatnaam	Huisnr.	Toev.	Postcode
37006	Vrouwenpolder		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670228		Dorpsdijk	40		4354 AD
37007	Vrouwenpolder		Woningen en woningbcomplx	Werk-woonhuis	0	0	19670228		Dorpsdijk	42		4354 AD
37008	Vrouwenpolder		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670228		Dorpsdijk	44		4354 AD
37009	Vrouwenpolder		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670228		Fort den Haakweg	2		4354 AE
37010	Vrouwenpolder		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19670228		Koningin Emmaweg	26		4354 KE
38850	Westkapelle		Woningen en woningbcomplx	Woonhuis	0	0	19660927		Markt	92		4361 AG
38851	Westkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19660927		Molenwal	25		4361 CC
38852	Westkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19740205		Prelaatweg	1		4361 JB
38853	Westkapelle		Weg- en waterbouwk.werken	Scheepshulpmiddel	0	0	19820512		Zeedijk	5		4361 SJ
38854	Westkapelle		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19660927		Prelaatweg	5		4361 JB
38855	Westkapelle		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19660927		Zuidstraat	1		4361 AA
36864	Zoutelande		Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	0	0	19670613		Willibrordusplein	1		4374 AX
36865	Zoutelande		Boerderij, molen, bedrijf	Industrie- en poldermolen	0	0	19670613		Molenweg	27		4374 BE
36866	Zoutelande		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19740528		Boomweg	13		4374 SJ
36867	Zoutelande		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Sint Janskerke	1		4374 SH
36868	Zoutelande		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Sint Janskerke	8		4374 SH
36869	Zoutelande		Boerderij, molen, bedrijf	Boerderij	0	0	19670613		Werendijke	12		4374 SL
507651	Zoutelande	Santvlucht	Sport,recreatie, horeca ed	Sport en recreatie	1910	1910	19980120		Duinweg	24		4374 EE

2. BESCHERMD STADSGEZICHT VEERE

vastgesteld 12 maart 1970

herziening begrenzing 1974

3. HISTORISCH WAARDEVOLLE BOERDERIJEN CATEGORIE A EN B

gemeente Veere, 2015

woonplaats	adres boerderij	Eventuele naam	Status
Aagtekerke	Aagtekerkseweg 4	Gouden Kalf	A-status / MIP
Aagtekerke	Bergwegje 2		A-status
Aagtekerke	Westhovenseweg 5		A-status
Aagtekerke	Pekelingsweg 7		A-status
Aagtekerke	Prelaatweg 68		A-status
Aagtekerke	Kelderweg 2		A-status / MIP
Aagtekerke	Rabenburgseweg 15		A-status / MIP
Biggekerke	Dorpsstraat 36		A-status / MIP
Biggekerke	Koudekerkseweg 37		A-status
Biggekerke	Zoutelandseweg 19	t Hof Grijskerke	A-status
Biggekerke	Noordweg 1/3		A-status / MIP
Biggekerke	Noordweg 5		A-status
Biggekerke	Tolweg 7	De Tollenaar	A-status
Biggekerke	Lageweg 3		A-status / MIP
Biggekerke	Vroonweg 4(kl.Valkenisse)		A-status
Biggekerke	Kerkplein 21		A-status
Domburg	Aagtekerkseweg 1		A-status
Gapinge	Meiwerfweg 14	Mey-werf	A-status / MIP
Grijskerke	Oostkapelseweg 9/11	Franckenhof	A-status
Grijskerke	Hondegemseweg 6	Torenzicht	A-status
Grijskerke	Middelburgseweg 5		A-status / MIP
Grijskerke	Hogelandseweg 2		A-status
Grijskerke (Buttinge)	F.Barbarossaweg 1	Molenzicht	A-status
Grijskerke (Buttinge)	Middelburgseweg 38	Jachtlust	A-status
Grijskerke (Buttinge)	Middelburgseweg 25		A-status
Grijskerke (Molenbaix)	Pioniersweg 4		A-status / MIP
Koudekerke	Galgeweg 3	Moesbosch	A-status
Koudekerke	Ter poorteweg 4	St. Antoniusshove	A-status
Koudekerke	Braamweg 12	Braamhof	A-status

woonplaats	adres boerderij	Eventuele naam	Status
Koudekerke	verlengde Dishoekseweg 4		A-status / MIP
Koudekerke	Dishoekseweg 28	Zuiderhoeve	A-status / MIP
Koudekerke	Dishoekseweg 39	De Vlegel	A-status / MIP
Koudekerke	Zwaanweg 10	Swaenenhof	A-status
Koudekerke	Zwaanweg 7		A-status
Meliskerke	Kelderweg 5		A-status
Meliskerke	Mariekerke 8		A-status
Meliskerke	Molenweg 5		A-status
Meliskerke	Molenweg 5a		A-status
Meliskerke	Rapenburgseweg 20		A-status
Oostkapelle	Aagtekerkseweg 7		A-status
Oostkapelle	Aagtekerkseweg 9	Lugtenburg	A-status
Oostkapelle	Baayenhovenseweg 2	Baayenhove	A-status
Oostkapelle	Dunoweg 4/4a	Overduin	A-status
Oostkapelle	Dunoweg 3	Duno	A-status
Oostkapelle	Oranjezonweg 5		A-status
Oostkapelle	Westhovenseweg 1		A-status
Oostkapelle	Westhovenseweg 5	t Hof De Dankbare	A-status
Serooskerke	Boshoekweg 7		A-status / MIP
Serooskerke	Noordweg 64	Zelve anders	A-status
Serooskerke	Oostkapelseweg 40		A-status
Serooskerke	v. Vollenhoveweg 11		A-status
Veere	Veerseweg 31		A-status / MIP
Veere	Veerseweg 34		A-status
Veere	Veerseweg 103	Hoeve niet altijd winter	A-status
Veere	Zanddijkseweg 10	Hof Nagelenburg	A-status
Vrouwenpolder	Fort den haakweg 11	Zwaluwnest	A-status
Vrouwenpolder	Kon. Emmaweg 4		A-status
Vrouwenpolder	Kon. Emmaweg 12		A-status / MIP

woonplaats	adres boerderij	Eventuele naam	Status
Vrouwenpolder	Kon.Emmaweg 26		A-status
Vrouwenpolder	Lepelstraat 16		A-status
Vrouwenpolder	Lijdijkweg 5	Klein Zeeduin	A-status
Vrouwenpolder	Rijkebuurtweg 14	Nieuw Arendsrust	A-status / MIP
Vrouwenpolder	Vrouwenpolderseweg 73		A-status
Westkapelle	Grindweg 4		A-status
Westkapelle	Prelaatweg 21		A-status / MIP
Zoutelande	Boudewijnskerke 21		A-status / MIP
Zoutelande	Boudewijnskerke 24		A-status
Zoutelande	Paulusweg 10		A-status / MIP
Zoutelande	Werendijkseweg 12		A-status / MIP
Aagtekerke	Aagtekerkseweg 1		B-status
Aagtekerke	Geschieresweg 10		B-status / MIP
Aagtekerke	Kloosterweg 3		B-status / MIP
Aagtekerke	Kloosterweg 5		B-status / MIP
Aagtekerke	Kloosterweg 6	Waterloze werve	B-status / MIP
Aagtekerke	Koekoeksweg 3		B-status
Biggekerke	Klaassesweg 1		B-status / MIP
Biggekerke	Meliskerkseweg 2		B-status / MIP
Biggekerke	Valkenisseweg 32		B-status
Biggekerke	Valkenisseweg 34		B-status
Biggekerke	Valkenisseweg 52		B-status
Biggekerke	Valkenisseweg 54		B-status / MIP
Gapinge	Eendekotsweg 4	Eendenoord	B-status
Gapinge	Schellachseweg 4		B-status
Grijpskerke	Jacob Catsweg 6		B-status

woonplaats	adres boerderij	Eventuele naam	Status
Grijpskerke	Steengrachtsweg 4		B-status
Grijpskerke	Vrijheidsweg 1		B-status
Koudekerke	Middelburgsestraat 89	Klein Ter Hooge	B-status
Koudekerke	Middelburgsestraat 116		B-status
Koudekerke	Middelburgsestraat 122	De Broodkist	B-status
Koudekerke	Braamweg 1	Noordhof	B-status
Koudekerke	Strandweg 9		B-status
Koudekerke	Zwaanweg 3	t Zwaantje	B-status / MIP
Meliskerke	Mariekerke 1		B-status
Meliskerke	Mariekerke 7		B-status
Oostkapelle	Aagtekerkseweg 10		B-status
Oostkapelle	Duinbeekseweg 1	De Verwachting	B-status / MIP
Oostkapelle	Grijpskerkseweg 4		B-status / MIP
Oostkapelle	Oranjezonweg 7		B-status
Oostkapelle	Oude Domburgseweg 9		B-status / MIP
Oostkapelle	Oude Domburgseweg 24		B-status
Oostkapelle	Rijnburgseweg 5	Rijnsburg	B-status
Oostkapelle	Wijkhuisweg 2		B-status
Serooskerke	Boshoekweg 2		B-status / MIP
Veere	Polredijk 2		B-status
Vrouwenpolder	Liebertsweg 3	Hof Christina	B-status / MIP
Zoutelande	Sint Janskerke 21		B-status / MIP
Zoutelande	Baaiweg 81		B-status
Zoutelande	Boudewijnskerke 56		B-status
Zoutelande	Melsesweg 3		B-status
Zoutelande	Westkapelseweg 66	Snabbelhofje	B-status

4. HISTORISCH WAARDEVOLLE GEBOUWEN

Gemeente Veere, 2015, gebaseerd op MIP-lijst

woonplaats	adres	eventuele naam	jaar/periode	complex
Aagtekerke	Burg. Bosselaarstraat 11	-	Ca. 1880	O
Aagtekerke	Burg. Bosselaarstraat 15	-	Ca. 1875	O
Aagtekerke	Dorpsplein 1	-	Ca. 1910	O
Aagtekerke	Dorpsplein 16	-	1871	O
Aagtekerke	Dorpsplein 27-29	-	Ca. 1925	C
Aagtekerke	Krommeweg 3	-	Ca.1890	C
Aagtekerke	Molenpad 2, 4,6	Nr.6: Molenzicht	Ca. 1900	C
Aagtekerke	Molenweg 5	-		C
Aagtekerke	Pekelingseweg 10	-	Ca.1900	C
Aagtekerke	Prelaatweg 50	Alleen schuur	Ca.1920	C
Aagtekerke	Prelaatweg 8	-	Ca.1904	C
Aagtekerke	Schoolstraat 4-6	-	Ca. 1910	C
Aagtekerke	Schoolstraat 7	-	Ca. 1930	O
Biggekerke	[Meliskerksche] Noordweg 5	-	Woonhuis 1910	C
Biggekerke	Dorpsstraat 19	-	Ca. 1915	C
Biggekerke	Dorpsstraat 20	-	Ca.1900	O
Biggekerke	Dorpsstraat 29 31	-	1905	O
Biggekerke	Dorpsstraat 36	-	1910	C
Biggekerke	Dorpsstraat 37	-	Ca. 1900	O
Biggekerke	Kerkplein 10	-	Ca. 1910	O
Biggekerke	Kerkplein 18	-	Ca. 1910	O
Biggekerke	Kluithoekweg 2	Schuur, vm. noodboerderij		
Biggekerke	Koolesweg 6	-	Ca. 1900	C
Biggekerke	Koudekerkseweg 12	-	Ca. 1900	C
Biggekerke	Koudekerkseweg 31	-	Ca. 1930	C
Biggekerke	Krommenhoeke 3	-	Ca. 1900	C
Biggekerke	Lageweg 2	-	Ca. 1850	C
Biggekerke	Noordweg 1/3	-	Schuur 1881	C
Biggekerke	Valkenisseweg 32-34	-	1910	C
Biggekerke	Zoutelandseweg 3	-	Ca. 1905	C
Biggekerke	Zoutelandseweg 5,7,9	-	Ca.1905	C
Dishoek	Dishoek 15	-	Ca. 1930	O
Dishoek	Dishoek 18	Duinlust	Ca. 1930	O

woonplaats	adres	eventuele naam	jaar/periode	complex
Dishoek	Strandweg 5	Woning en schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1950	
Dishoek	Verlengde Dishoekseweg 11	Paris	Ca. 1935	O
Domburg	Babelweg 2	Het Hof Van Domburg	Ca. 1880	C
Domburg	Badhuisweg 4	St. Willibrordkapel	1932	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 1-3	-	Ca. 1930	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 11	-	Ca. 1925	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 13	De Stee	Ca. 1927	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 16	De Dolfijn	Ca. 1915	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 4	De Perelaer	Ca. 1920	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 5	-	Ca. 1915	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 6	Zeemeeuw	Ca. 1925	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 7	-	Ca. 1930	O
Domburg	Burg. V. Teylingenpark 8	Hoog Duin	Ca. 1915	O
Domburg	Domburgseweg 1	Badhotel Complex	Ca. 1880	C
Domburg	Domburgseweg 15	Les Merlettes	Ca. 1925	O
Domburg	Domburgseweg 17	Haentje 'T	Ca. 1925	O
Domburg	Domburgseweg 24	Villa Ewoud	Ca. 1910	O
Domburg	Domburgseweg 32	De Wilgen	Ca. 1925	O
Domburg	Kanonweistraat 2 -12	-	Ca. 1920	C
Domburg	Markt 11	-	1890	O
Domburg	Nehalenniaweg 2,4,6,8	Bos En Zee En Duin Hotel	Ca. 1900	C
Domburg	Ooststraat 14-16	-		O
Domburg	Ooststraat 18	Bloemendale	Ca. 1890	O
Domburg	P.J. Eloutstraat 1	Hotel 'Ter Duin'	1910	O
Domburg	P.J. Eloutstraat 3	Duinzicht	Ca. 1890	O
Domburg	Rosjesweg 7	-	,1930	O
Domburg	Schelpweg 8A		1925	
Domburg	Schelpweg 17	[Noordduin]	1890 Schuur	C
Domburg	Schuitvlotstraat 17	-	Ca. 1900	O
Domburg	Singel 45,47,49 [?]	-	1930	C
Domburg	Stationsstraat 8	Tramzicht	1887	O
Domburg	'T Groentje 9	-	Ca. 1890	O

woonplaats	adres	eventuele naam	jaar/periode	complex
Domburg	Weststraat 18	-	1876	O
Domburg	Weststraat 19	-	1882	O
Domburg	Weststraat 22-24	Deels Hotel 'Astoria'	Ca. 1890	O
Domburg	Weststraat 26,28,30,32	-	Ca. 1930	C
Domburg	Weststraat 34	-	Ca. 1920	C
Domburg	Weststraat 5	-	Ca. 1930	O
Domburg	Weststraat 7	-		C
Gapinge	Dorpsstraat 29	-	1931	O
Gapinge	Dorpsstraat 46	-		O
Gapinge	Dorpsstraat 80,84,86	-	Ca. 1915-1925	C
Gapinge	Schotse Hoek 5	-	Ca. 1900	O
Gapinge	Schotse Hoek 6	-		O
Grijpskerke	Kerkring 7	-	Ca.1915	O
Grijpskerke	Middelburgseweg 2,4,6,8	-	Ca.1935	C
Grijpskerke	Middelburgseweg 37	Ruimzicht	Ca.1900	C
Grijpskerke	Molenstraat 16	-	Ca.1915	O
Grijpskerke	Noordstraat 25	-	Ca.1910	C
Grijpskerke	Oostkapelseweg 8-10	Molembaix		C
Grijpskerke	Poppendamseweg 16	Parelvliet		C
Grijpskerke	Ravensteinweg 2	Hof Ravenstein 'T		C
Grijpskerke	Schuitvlotstraat 10-12	-	Ca.1890-1900	C
Koudekerke	Badhuisstraat 2	-	Ca. 1905	O
Koudekerke	Badhuisstraat 5 A	-		O
Koudekerke	Beatrixlaan 17	-	Ca. 1935	O
Koudekerke	Breeweg 11	Schuur, vm. nood-boerderij	1922	
Koudekerke	Breeweg 2	-	Ca. 1900	C
Koudekerke	Dishoekseweg 2	-	1931	O
Koudekerke	Dorpsplein 15-17	-	1867	O
Koudekerke	Dorpsplein 1A	-	1927	O
Koudekerke	Dorpsplein 28	-	1877	O
Koudekerke	Dorpsplein 31	-		O
Koudekerke	Dorpsplein 34	-		O
Koudekerke	Dorpsplein 39	Bar 'De Oude Smidse'	1855	C
Koudekerke	Dorpsplein 43	-	Ca. 1900	C
Koudekerke	Duinstraat 20	-	1930	C
Koudekerke	Kerkhoflaan 3,5,7,9	-	Ca. 1925	C
Koudekerke	Middelburgsestraat	-	Ca. 1900	O

woonplaats	adres	eventuele naam	jaar/periode	complex
	10,12,14,16			
Koudekerke	Middelburgsestraat 116	-	Ca. 1900	C
Koudekerke	Middelburgsestraat 124	Schuur, vm. nood-boerderij	Ca. 1950	
Koudekerke	Middelburgsestraat 45	'De Steenkrijter' [Woning]	1924	C
Koudekerke	Middelburgsestraat 57-59	-	1900 [Nr. 59]	C
Koudekerke	Middelburgsestraat 57-83	-		C
Koudekerke	Middelburgsestraat 61	-	Ca. 1925	O
Koudekerke	Middelburgsestraat 6-8	-		C
Koudekerke	Middelburgsestraat 83	-	Ca. 1925	O
Koudekerke	Middelburgsestraat 84	Beukenhofje	Ca. 1870	O
Koudekerke	Stationsstraat 4-26	T Rijtje	1906	C
Koudekerke	Strandweg 5	Korenvlied	Ca. 1900	C
Koudekerke	Strandweg 6	-	1934	C
Koudekerke	Ter Poorteweg 1	T Meulwal	Ca. 1875	O
Koudekerke	Ter Poorteweg 7	Schartenstand Fur 7.5 Cm Pak	1943	C
Koudekerke	Tramstraat 1	-	Ca. 1910	O
Koudekerke	Tramstraat 2	-		C
Koudekerke	Tramstraat 20-22	-		C
Koudekerke	Tramstraat 24	-	Ca. 1900	O
Koudekerke	Vlissingsestraat 12	-	Ca. 1910	O
Koudekerke	Vlissingsestraat 16	-	1902	C
Koudekerke	Vlissingsestraat 32	Albertine	1913	C
Meliskerke	Dorpsstraat 13	-	Ca.1930	O
Meliskerke	Dorpsstraat 18,20	-	Ca. 1915	C
Meliskerke	Dorpsstraat 2	-	1890	O
Meliskerke	Dorpsstraat 6	-	Ca.1910	O
Meliskerke	Dorpsstraat 6	-	Ca.1925	O
Meliskerke	Dorpsstraat 8A,10,12	-	Ca.1930	C
Meliskerke	Mariekerke 1-3	-	Ca.1875	C
Meliskerke	Mariekerke 24	-	1913	C
Meliskerke	Mariekerke 8	Schuur, vm. nood-boerderij	Ca. 1880	
Meliskerke	Mariekerkseweg 6		Ca.1890	C
Meliskerke	Molenweg 4	Woning en schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1946	
Meliskerke	Valkenburgstraat / Mariekerkseweg 29,31/1,3	-	Ca.1930	C

woonplaats	adres	eventuele naam	jaar/periode	complex
Meliskerke	Valkenburgstraat 8		Ca.1930	O
Oostkapelle	Baaijnhovenseweg 2	Baaijnhove	1928/1929	C
Oostkapelle	Domburgseweg 61	Vacuna	Ca. 1925	O
Oostkapelle	Domburgseweg 67	-	Ca. 1930	O
Oostkapelle	Dorpsstraat 2	-	Ca. 1914	O
Oostkapelle	Dorpsstraat 38	-	1867	O
Oostkapelle	Dorpsstraat 58 T/M 64 (Even)	-	Ca. 1890	C
Oostkapelle	Duinweg 44	-	1926	O
Oostkapelle	Hogelandseweg 2	-	Ca. 1910 [Woning]	O
Oostkapelle	Lijdijkweg 5	Klein-Zeeduin	Ca. 1880	C
Oostkapelle	Noordweg 43	Ipenoord	1842-1843	C
Oostkapelle	Oude Domburgseweg 20	Villa Magnolia	1908-1911	O
Oostkapelle	Oude Domburgseweg 28	-	1930	C
Oostkapelle	Pomonastraat 1 T/M 19 (Oneven)	-	1908	O
Oostkapelle	Rijnsburgseweg 2	Huis Ter Mee 'T	Na 1851	C
Oostkapelle	Vroonweg 3	Roodkapje	Ca. 1930	O
Oostkapelle	Wijkhuisweg 6	Heulzicht	1870	C
Serooskerke	Hondegemsweg 31	-	1944	C
Serooskerke	Kievitshoekweg 1	-	Ca. 1900	C
Serooskerke	Noorddorpsweg 2	-	1906	C
Serooskerke	Noordweg 88	-	Ca. 1925	C
Serooskerke	Oostkapelse Weg 13	-	1915	O
Serooskerke	Oostkapelse Weg 25	-	1901	O
Serooskerke	Oostkapelse Weg 31 En Hoger	-		C
Serooskerke	Oostkapelseweg 15	-		O
Serooskerke	Torenstraat 30	-	Ca. 1925	O
Serooskerke	Torenstraat 37	-	1862	O
Serooskerke	Torenstraat 42	-	1902	O
Serooskerke	Torenstraat 44	-	1891	O
Serooskerke	Torenstraat 46	-	Ca. 1885	O
Serooskerke	Torenstraat 6	-	1895	O
Serooskerke	Van Vollenhovenweg 11	-	Ca. 1920	C
Serooskerke	Van Vollenhovenweg 6	Schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1920	
Serooskerke	Vrouwenpolderseweg 1	-	1897	O

woonplaats	adres	eventuele naam	jaar/periode	complex
Serooskerke	Vrouwenpolderseweg 36	-	1874	C
Serooskerke	Vrouwenpolderseweg 65	-	Ca. 1905	C
Serooskerke	Vrouwenpolderseweg 9 11	-	Ca. 1900	O
Serooskerke	Wilgenhoekweg 34	-	Ca. 1900	C
Veere	Bastion 2	Restaurant 'D'ouwe Werf'	Ca. 1870	O
Veere	Kaai 33	-	1912	O
Veere	Kaai 53 55	-	1905	C
Veere	Kanaalweg 5	-	1916	C
Veere	Kanaalweg 9	-	1879	O
Veere	Kanaalweg Oostzijde 7	-	1872-1961	C
Veere	Kanaalweg Westzijde 1-5	Marina Jachtwerf	1921	C
Veere	Kanaalweg Westzijde 8,10,12,14	-		O
Veere	Kerkstraat 4	-	Ca. 1915	O
Veere	Kerkstraat 6	-	1883	O
Veere	Kruisweg 1	Woning en schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1953	
Veere	Kruisweg 6	Buiten Verwachting	Ca. 1875	C
Veere	Landschuurweg 5	Woning, vm. noodboerderij	Ca. 1947	
Veere	Langedam 2	-	Ca. 1910	C
Veere	Langedam 4	-	Ca. 1931	O
Veere	Meiwerfweg 1	-	1895	O
Veere	Oliemolenstraat 4 T/M 12 (Even)	-	Ca. 1910	O
Veere	Oudestraat/Kapellestraat 16 T/M 24 (Even)/16	-	Ca. 1890	O
Veere	Veerseweg 10-12	-	Ca. 1910	C
Veere	Veerseweg 2 -20	-	Ca. 1910	C
Veere	Veerseweg 66	-	1923	O
Vrouwenpolder	Kon. Emmaweg 16	-	1931	O
Vrouwenpolder	Kon. Emmaweg 18	-	Ca. 1920	O
Vrouwenpolder	Kon. Emmaweg 24	Pompstation 'Oranjezon'	Ca. 1892	C
Vrouwenpolder	Kon. Emmaweg 30	-	Ca. 1870	C
Vrouwenpolder	Lepelstraat 14	-	Ca. 1910	O
Vrouwenpolder	Lepelstraat 16-34	-		O
Vrouwenpolder	Rijkebuurtweg 12	-	Ca. 1900	C
Vrouwenpolder	Rijkebuurtweg 3	-	1917	O

woonplaats	adres	eventuele naam	jaar/periode	complex
Vrouwepolder	Schoolstraat 9-11	-	Ca. 1903	C
Westkapelle	De Casembrootstraat 1	-	1817	C
Westkapelle	Poppekerkseweg 1,3,5	-	Ca. 1910	O
Westkapelle	Zuidstraat 42	De Oude Pastorie	1881	O
Westkapelle	Zuidstraat 5	-	1931	O
Zanddijk	Veerseweg 34	-	Ca. 1875	C
Zoutelande	Duinstraatje 6-8	-	1933	C
Zoutelande	Duinweg 119	De Maerelaer	Ca. 1930	O
Zoutelande	Duinweg 28	De Wulk	Ca. 1925	O
Zoutelande	Duinweg 32	T Meezenest	Ca. 1925	O
Zoutelande	Duinweg 48	Het Streefkerkse Huis	Ca. 1925	O
Zoutelande	Duinweg 49	Golfzang	1926	O
Zoutelande	Duinweg 50	De Wijde Blik	Ca. 1925	O
Zoutelande	Duinweg 52	Ten Duyne	Ca. 1925	O
Zoutelande	Houtenburgseweg 13	-	Ca. 1875	C
Zoutelande	Langendam 13	Woning en schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1950	
Zoutelande	Langendam 18	-	Ca. 1900	O
Zoutelande	Langstraat 26	-	Ca. 1920	O
Zoutelande	Langstraat 43	-	Ca. 1900	O
Zoutelande	Smidstraat 18	-		O
Zoutelande	Timmermansstraat 29	-	Ca. 1875	O
Zoutelande	Westkapelseweg 17	Huize Haga	Ca. 1910	O
Zoutelande	Westkapelseweg 21	-	Ca. 1925	O
Zoutelande	Westkapelseweg 50	-	Ca. 1930	C
Zoutelande	Westkapelseweg 62	Marine Kustbatterij Zoutelande	1944	O

5. CULTUURHISTORISCHE BELEIDSWAARDENKAART

Overzichtskaart (1:25.000) met de cultuurhistorisch waardevolle elementen, de waardering en de bijbehorende beleidrichtingen als onderdeel van deze Structuurvisie Cultuurhistorie zoals door de gemeenteraad is vastgesteld.

De begrenzingen van de welstandsgebieden zijn gebaseerd op perceelsgrenzen en topografische kenmerken zoals straten, waterlopen en andere fysieke structuren. Daarbij is een grote mate aan zorgvuldigheid betracht. Desondanks kunnen fouten optreden. Bij

Noodboerderijen

woonplaats	adres	eventuele naam	jaar/periode
Biggekerke	Kluithoekweg 2	Schuur, vm. noodboerderij	
Dishoek	Strandweg 5	Woning en schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1950
Koudekerke	Breeweg 11	Schuur, vm. noodboerderij	1922
Koudekerke	Middelburgsestraat 124	Schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1950
Meliskerke	Mariekerke 8	Schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1880
Meliskerke	Molenweg 4	Woning en schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1946
Meliskerke	Kelderweg 2	Schuur, vm. noodboerderij	
Serooskerke	Van Vollenhovenweg 6	Schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1920
Veere	Kruisweg 1	Woning en schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1953
Veere	Landschuurweg 5	Woning, vm. noodboerderij	Ca. 1947
Zoutelande	Langendam 13	Woning en schuur, vm. noodboerderij	Ca. 1950

twijfel over de begrenzingen en aanduidingen zal de gemeente bepalen wat van toepassing is.

COLOFON

De Structuurvisie Cultuurhistorie Veere 2015 is uitgevoerd door de Gemeente Veere met ondersteuning van SCHOUT ruimtelijke vormgeving en beleid, de Monumentencommissie van Veere en de Walcherse Archeologische Dienst.

Gemeente Veere

dhr. T.W.J. Elenbaas (projectleider)
mw. K. Rewijk-Labruyere

SCHOUT rv&b

dhr. S. Schout

Monumentencommissie Veere

dhr. P.W. Sijnke
dhr. A. van Drunen

Walcherse Archeologische Dienst

dhr. B.H.F.M. Meijlink

Uitgave:

Gemeente Veere, 27 augustus 2015

Contact:

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de Gemeente Veere:

Bezoekadres: Traverse 1, 4357 ET Domburg

T (0118) 555 444

F (0118) 555 433

